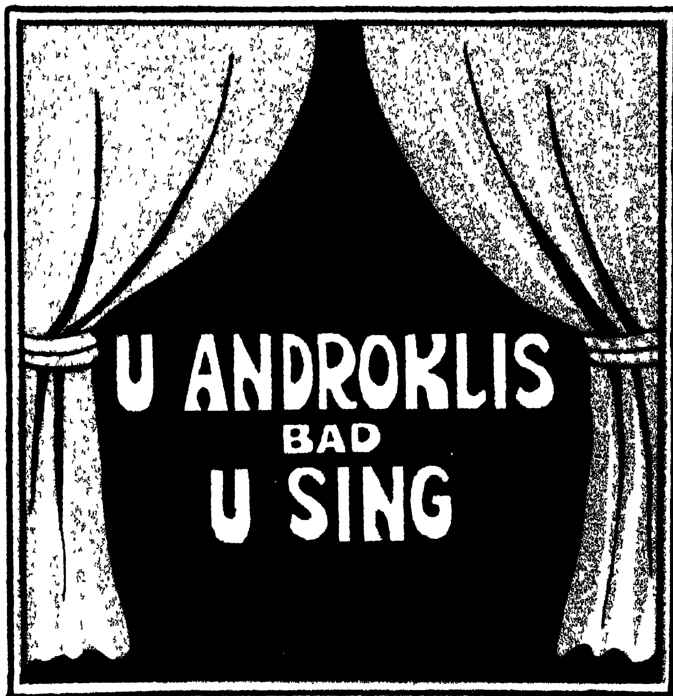
S.J. DUNCAN

Ka Jingialehkai Phawer ba la pynkylla sha ka ktien Khasi na ka Play Phareng "**Androcles and the Lion**", ba la thoh da u GEORGE BERNARD SHAW.

S. J. DUNCAN

U Androklis Bad U Sing

Ka Jingialehkai Phawer ba la pynkylla sha ka ktien Khasi na ka Play Phareng, *Androcles and the Lion*, ba la thoh da u George Bernard Shaw.

FIRST EDITION

La Pynmih da u Nongthoh.

1978

First Edition—Ka Sienshon kaba nyngkong—1978

Kamala Art Press, Munaram Shahu Lane
Shillong-793002.

Jingkdew

Jingpynbeit

Serial No.	Pej	Lain	La shon bakla	Pule
1.	6	24	*bad u ing*	*bad u sing*
2	6	26	*ïeng eit*	*ïeng beit*
3.	14	24	*tang iia ka*	*tang ïa ka*
4	16	7	ialade	ia lade
5.	16	28	*wah ei ei*	*kwah ei-ei*
6	16	29	kieit	ieit
7	17	17	jingkwan	jingkwah
8.	17	21	ia ka	ia ka
9.	17	24	klhlem	khlem
10	18	29	jungkhwan	jingkhwan
11	19	24	de i	dei
12.	21	16	ULentulus	U Lentulus
13.	21	18	Kine arngal	Kine arngut
14	21	19	khrw ba	khraw-ba
15.	23	26	nong-aiksuid	nongaiksuid
16.	23	27	nong-aiksuid	nongaiksuid
17.	24	8	O. uba	O ! uba
18.	26	1	jongthiah	jingthiah
19	27	23	*thap iam*	*thap ïam*
20.	29	6	*ha la ka k*	*ha la ka kti*
21.	31	25	Ngam shiym	Ngam shym
22.	32	1	suid	ksuid
23.	32	2	ong nga	jong nga
24.	33	8	*Ferroivius*	*Ferrovius*
25.	33	9	FERROVIOUS	FERROVIUS
26.	34	1	mrad ki	Ki mrad ki
27.	37	2	*ha ka ba*	*ha kaba*
28.	38	khatduh	ei ei	ei-ei
29.	41	7	*ïa rkhie*	*ïarkhie*

Scrial No.	Pej	Lain	La shon bakla	Pule
30	42	18	ia pynkynriah	iapynkynriah
31.	42	26	*ia jam*	*ïajam*
32.	44	20	ia khir	iakhie
33.	46	17	*Ia u*	*Ia u*
34.	46	28	la shibit	lashibit
35	47	4	Tang-	Tang
36.	47	12	neem	ne em
37.	49	16	ia rah	iarah
38.	51	8	shajrong	sha jrong
39	51	23	keiñ	kein
40	51	26	keiñ	kein
41.	52	11	keiñ	kein
42.	53	4	*synduk*	*kamia*
43.	55	16	pyrkhat ia-	pyrkhat ia
44	55	18	ialade	ia lade
45.	56	19	ja step	ja-step
46.	57	4	jong ngaba	nga ba
47	58	9	Ki Khristan	PATSHA Ki Khristan
48	59	12	*ialade*	*ia lade*
49.	60	15	*ia dei*	*ïadei*
50	62	22	khat ar ,	khat-ar !
51.	63	5	Em, da	Em da
52	63	24	*Bad*	*Ba*
53	63	29	*ïalade*	*ïa lade*
54	64	7	*lai kjat ïa*	*lai kjat, ïa*
55.	64	28	*lympung kiwei*	*lympung, kiwei*
56.	65	4	*kynroh*	*ngker*
57.	66	6	*um lah ben*	*um lah ban*

SHIKYNTIEN AR KYNTIEN
NA
U NONGTHOH

Ki drama jong u George Bernard Shaw, uwei na ki nongthoh drama kiba pawnam ha ki spah snem khatkhyndai bad arphew, ki don la ka jong ka dur ne ka shab kaba kham pher na ka jong kiwei pat ki para nongthoh. Haba ong kumta, ngam mut ban ong ba ki drama jong kiwei pat ki kham duna dohmet ne kyrdan ban ia ki jong u Shaw. Kam dei kumta. Ki ruh ki don la ka jong ka dor.

Balei nga jied da ka drama jong u Shaw ban pynkylla sha ka Khasi? Ka long tang namar ba nga kwah ba ki nongpule kiba ym put ju pule ia ki drama trai (Original) jong u, kin iohi lem ïa ka rukom thoh drama jong u, ia ka jingnep bad jingktik jong kata kaba ka pyrthei ka khot "Shavian wit and humour," kaba ngi shem ha ki drama jong u baroh.

Nga kwah ruh ban phla ba kam long kaba suk kynjai ban pynkylla sha ka Khasi ia kane ka drama, ne ia kano kano kawei pat kaba ha ka ktien Phareng, ne ha kano kano kawei pat ka ktien nongwei. Ym dei tang ka ktien kaba iapher, hyrrei ka rukom kren, ka rukom thoh bad ka rukom pyrkhat ruh ki ïapher. Na kata ka daw ka long kaba shitom ban ïoh ïa ki ktien kiba iabiang lut ha ka dur ne ha ka jingmut, bad ka long kaba eh hi ruh ban tih bad pynmih madan ia ki syrtap jingmut jong ki ktien, ne ki lyngkhot jingong, ne ka sap-kren (wit) ne ïa ka birai (humour), kiba thnam pashait bad kadiang bad kamon ha ki drama jong u Shaw, wat la ngi pynsop ksiar shi rynïeng ïa ka pynkylla Khasi jong ngi. Nga sngewthuh ïa ki jingeh kiba nga ïakynduh haba nga pyrshang ban pynmih ïa kane ka *Androklis bad u Sing*. Ryngkat kita ki jingeh,

ki don ki jingduna hangne hangtai ha kane ka jingpyrshang jong nga. La jar katta ruh, nga wallam ia ka sha ki nongpule ba kin ioh, katba lah ei ban ioh, ia ka jingsngewbha bad ia ka sngewbiria sngewtynnat haba ki pule ia ka

Îoh shu don kiba sngewthuh bakla ia ka jingkit jingmut jong kane ka drama, nga kwah ban kdew ba ka pharshi kaba don ha ka, kam don kano kano ka jingthmu ban kren siat ne kren bein ia kano kano ka niam, hynrei ka pharshi kaba don ha ka ka thew ia ki jaitbriew kiba pher ba pher kiba ju don ha kano kano ka Seng niam ne Seng paitbah. Ha kano kano ka Seng ngin shem ia ki Androklis, ki Spintho, ki Ferrovius, ki Lavinia ne ki Captain, ne ki Lentullus, ne ki Patsha (riewbat-bor), ki jaitbriew kiba iapher uwei na uwei.

Ia ka kyrteng jong ki nongiashim bynta ha hane ka drama nga pynsah kumba la jer da u Shaw, wat la nga la shu pynkylla khyndiat khynsoit ia ki jingspel ha kawei ar ki kyrteng.

Ha kaba pynkut artat ia kine ki kyntien jong nga, nga pynpaw ia ka jingsngewnguh bad jingsngewburrom kaba khraw ïa i Bah Duh (Dr R.S Lyngdoh) iba la ai sbun mynsiem la ka por ban pule ia kane ka jingthoh jong nga, bad iba la ai mynsiem lem ruh ia nga, ym tang halor kane ka *Androklis bad u Sing* mynta, hynrei man la ka por. Baroh ngi tip ïa ka jingtrei kitkhia jong i na ka bynta ka ktien bad ka literature Khasi. Ki kyntien kiba une u rangbah u thoh ne kren ha kane ka liang ki long barabor kiba don ka bor bad ka dor.

Nga sngewnguh ruh shibun eh ïa i Bah Tokin (kumba ngi ju khot burom sngew jan ïa i Bah R.T.Rymbai, I.A.S.Retd) iba la pule ïa kane ka drama, *Androklis bad u Sing*, ym tang kum u nongpule sngewbha marwei, hynrei kum u nongpule uba da peit shin ia iwei pa iwei i kyntien, ia kawei pa kawei

ka lyngkhot jingkren, khnang ba u George Bernard Shaw, u English dramatist, uba i da shim kyrpang (English drama) kum ka subject ha ka por ba i shim English Honours ha College, un ksan hi la ka rngiew wat la, u la wan long Khasi ha kane ka drama Khasi Nga da sngewhun hi jai ka mynsiem ryngkat ka sngewnguh ia kane ka jingleh shitom jong i Bah Tokin, khamtam na ka byrta ki jingai jingmut jong i halor kane ka drama, wat ia ki byrta kiba dei ia ka Stage direction ruh. Nga la pynrung lane bsut ia kine ki jingai jingmut, lajan baroh, khnang ban nang pynjlih bad nang pynbang shuh shuh ia ka jingpule.

Nga kwah ban pynpaw ka jingsngewnguh kaba kyrpang ia i Bah Arbis Diengdoh, na Nongthymmai, iba la leh shitom bad leh sbun palat ban shu pyntype ei ia ka MSS baroh kawei Ngam lah ban klet ia kane ka jingsbun mynsiem jong i.

Pheridale, Nongkseh,
Upper Shillong.
17th November, 1977.

S. J. Duncan.

KI KYNTIEN LAMPHRANG

R. S. Lyngdoh, M.A., Ph.D.
(Speaker, Meghalaya Legislative Assembly)

Nga dap da ka jingsngew nguh ïa i Bah Heh (S.J.Duncan) namar i la ai lad ïa nga ban pule ïa ka drama "U Androklis bad u Sing" ïa kaba i la pynwan sha ka ktien Khasi ïa ka drama jong U George Bernard Shaw kaba kyrteng "Androcles and the Lion." Hynrei haba i ong ïa nga ban thoh ka kynja kyntien lamphrang sngew jnang hi khak. Ban kyntait ruh sngew khlem akor, hynrei ban pdiang pat ruh ym sngew nud shur. Ynda nga la khan shiphang jlang ka mih ka jingkyntu naei re naei ban tur la ka tur

Nga la pule bniah ia kane ka drama ha ka ktien Phareng bad nga shem ba ka long shisha kaba da eh haduh katta katta. Nga dap da ka jinglyngngoh ban iohi pat ia ka jingtbit jong i Bah Heh ba i la lah ban wanrah ia ka dur jong kane ka drama ha ka dur Khasi paka. Ki ktien bad ki kyntien kiba i pynnoh ki long sbiak shi sbiak kumba tah shun ki tymmen ha ki sla tympew. I da lah shisha ban kiar na ka literal translation bad i la ai da ki idiomatic Khasi phrases ne expressions. Dei na kane ka daw kein ba wat la ki jingjia kiba ngi shem ha kane ka drama ki la jia ha ka nongbah Rome ha ki por mynbarim, hynrei haba ki nongiashim bynta ki ia kren, ki pynmih pynban da ki ktien Khasi paka nylla. Kane ka leit long namar i Bah Heh i don ka jingtbit ban pynriam Khasi ïa baroh ki nongïashim bynta, khlem da pynsniew dur ne pynbha dur ïa ka jinglong jingman tynrai jong ki. Ki jinglong jingman jong ki nongïashim bynta ki sah hi kumba la buh hi da u G.B. Shaw.

Ki translation ki don hi la ka bynta ban pynriewspah ïa

ka Khasi Literature, ha kajuh ka rukom kumba ki la pynriew-spah ïa kiwei pat ki Literature Mynba nga dang khynnah nga ngeit ba u Men Aesop ne u John Gilpin ki dei ki 'men Khasi. Kane ka leit long namar ba u Babu Soso Tham u tbit ban pynriam bad pynkren Khasi ia ki. Haduh mynta ngam da ngeit thikna ba "U Ingkhong Shyllangmat" u dei uba ki nong Scotland ki mutdur. Kumjuh ruh nga ju ngeit bieit mynnor ba u Mirza bad u Julius Kaisar ruh ki dei ki Khasi. Kane ruh ka pynpaw ia ka jingshisha ba u Dr. John Roberts ruh u la sngew Khasi ia lade ha ki por ba u pynwan ia kitei ki jingthoh sha ka ktien Khasi.

Nga kynmaw ruh ïa kawei ka jingïakren jong nga bad i Babu Frank (F.M.Pugh) shaphang ki drama. Ynda i la pyn-wan sha ka ktien Khasi ia ki saw tylli ki drama jong u William Shakespeare—*As you like it*, *Taming of the Shrew*, *Romeo and Juliet* bad *Macbeth*—nga la kylli ïa i kumne— "Balei phim thoh noh da ki drama la jong?" Ka jubab jong i ka pynpeitmat ia nga. I jubab kumne: "Phi i, Bah Duh, nga te ngam nang ban thoh drama namar ba ngam pat ju ïa shim bynta ha ki jingïalehkai theatre. Nga la pyrshang ban pynwan ïa ki drama jong u Shakespeare sha ka ktien Khasi tang ban ai buit ai lynti ïa kito ki nongthoh drama Khasi kiba don sap, hynrei ki bym pat ïoh lad ne ki bym pat nang ban pule ïa ka English Literature, ïa ka Greek Literature, ïa ka Sanskrit Literature bad kiwei kiwei. Nga shu kwah ban pyni ïa ka dur ka dar bad ïa ka jingthew jingwoh jong ka drama; ïa ka jingmang por jingmang jaka bad jingpynbiang ïa ka rynsan ialehkai, ïa ki jingdah jingdong baroh. Ym tang katta, ki translation ki ïarap hi ban pynriewspah ia ka ktien bad ia ka thoh ka tar." Dei hadien kata ba i sa pynmih pat sa ïa ki drama ba i thaw hi da lade.

I Bah Heh pat i thoh shwa ïa ka drama lajong—"Ka Tiew

Larun"— bad hadien kata i sa ktah sa ia ka translation. Ka jaitbynriew Khasi ka dei ban sngewnguh ia une u rangbah. Ha kawei pa kawei ka jingrwai ba i la thaw, ha kawei pa kawei ka khana ba i la sei, ha kawei pa kawei ka drama ba i la thoh, i ktah barabor ha ka mationg jong ki nongpule bad ha u klongsnam bad u budlum jong ka jaitbynriew.

"Ka Mynsiem ba Shynrang" ka synshar ia ka jinglong jong i. I ktik ia ki parari baroh ban ieit ia la ka jaitbynriew. I kyrsiew ïa kiba iohthiah, i pynpeitmat ia kiba duna jingmut, i btin biang biang ia ki samla ka Ri khnang ba kin lah ban kyntiew ïa ka longbriew manbriew bad ia ka jaitbynriew I da thrang ban kyntiew ia ka burom, ka akor, bad ban kyntu ïa ki parari ban kamai ïa ka Hok. Im ju kli kti, im ju pynsynjap ïa la u sai siej. I khih i ksar wat ha ka jinglong tymmen ban ïai shakri ïa la ka ri bad ïa la ka jaitbynriew da ka ktien ka thylliej, da ka kam ka jam khlem shongthait, bad da ki jingthoh jingtar.

Kane ka drama "U Androklis bad u Sing" ka long sa kawei pat ka spah ba i Bah Heh i la ai nongkynti sha ka jaitbynriew. Kyrmen ba in nang lah ban sei shuh shuh sa ia kiwe pat ki spah barieh ïa kiba i la buh tyngkai baroh shikatta. Nga hi te nga shem ba kane ka drama ka la nang pynriewspah ïa ka thoh ka tar Khasi.

Shillong, 10th August, 1977 **R. S. Lyngdoh.**

KA 'TIEN LAMKHMAT

Nga bang ban pule ia *U Androklis Bad U Sing* ha ka Khasi, kumba la pynkylla na ka Phareng da i Bah Jenkin ne i Bah Heh kumba ngi ju khot ieit ia u Rangbah S.J.Dunčan, kumjuh kumba nga bang ia ka ha ka Phareng u George Bernard Shaw U George Bernard Shaw u long uwei na ki *dramatist* ba ha khmat eh jong kane ka spah snem. La ia nujor ïa u bad u Shakespeare, bad la ju ñiew ia u kum uba mar iabud U Shaw la pat u khein ia lade kum uba kham khraw. Kane ka long ka rukom jong u hi, ban iapynlah Ban pynkylla sha ka ktien ia kano kano ka kot kaba khraw ka long ka kam kaba jngan hi tiaw, namar u nongthoh u don la ka sap ban pynkup ia ki jingmut ba jylliew jong u ha ki kyntien jong u hi bad ha ka rukom pyrkhat pyrdain jong ka jaitbynriew la jong Namarkata, haba pule ia kata ka kot ha kawei pat ka ktien ba la pynkylla ia ka ym kham lah koit ban ioh kajuh ka jingsngew kum haba pule ia ka hi. Hynrei lada u nongpynkylla u long uba shemphang bad u lah ban pynwan ía ka ha ka rukom pyrkhat pyrdain jong ka jaitbynriew la jong, bad u pynkup ia ka jingmut jong u nongthoh ha ki kyntien ba ïahap ruh bad ka rukom kren ki briew bad ka Ri jong u (nongpynkylla) ki nongpule ïa ka ki ioh ka jingsngewbha bad jingsngewtynnat kumjuh hi kum haba pule ia kata ka kot ha ka jingthoh jong u nongthoh jong ka.

Ban pynkylla sha ia ka ktien ïa ki kot jong u George Bernard Shaw ka long kaba kham jakhöm shüh shüh namar u don la ka sap ba kham pher, ka jong u hi, ban pynkup ïa ki jingthoh jong u kiba khia ka jingmut ha ki kyntien kiba ktik ban rkhie hynrei kiba pynpyrkhat putet. Hapdeng ba phi rkhie phi kyndit kumba lah tdong bsein ba wan siat ka pyrkhat ba don ei ei kaba jylliew hangta. Phi ong ha lade,

"Are ! kumno kumta? Kane kaba dei ban da khan du." U Shaw u don kata ka "wit and humour" kaba la rung kum ka ktien ha ka ktien Phaieng da kaba ki khot ia ka "Shavianism," namar ka long kaba u la shon shab ia kde, ym don kum *ka* mynshwa kiba hadien ki lah tang ban iapyrthuh, hynrei kim kot kat u. U Shaw u don ka sap bapher basngewtynnat ki nongpule ban pynthamula ia ka jingshisha ba kan nang paw shuh shuh ka jingshisha jong ka. I Bah Heh i la kylla Khasi ia ka "ka sapkren bad ka birai" Lehse kane kam lah ban kit ka jingmut kumba katai ha ka Phareng ka kit, hynrei ka la ai ka jingsngewthuh kaba biang, bad ka long ruh, mar shi kyntien hi, kaba da iahap thikna kaba sngewshoh umshit. Palat nangne ngi la dei ban da batai jrong, Ha ngi ki Khasi ruh ngi don hi ki ktien ki bym lah ban buh sbiak ïa ki ha ki jingkren jong kiwei pat ki jaitbynriew, namar ba iapher ka rukom ba ngi seng ia ka pyrkhat pyrdaim bad ka rukom im hi ruh· ong kum kine ki kyntien—*tipbriew tipblei, tipkur tipkha, tipduk tipsuk, etc.*

U George Bernard Shaw u pynphriang ia ka jingthmu jong u ha la ka jingim ban kyntiew ia ka longbriew lyngba ki jingmut jong u kiba u bet ha ki *play* jong u. U kynthah bad u kynthoh ia ki jingduna ne jingpalat ha kano kano ka bynta jong ka jingim—*social, economic, moral or religious.* U sei ki nia kiba u pynkup ha ki kyntien ba pynbyrngia bad pynsammut ïa ki nongpule hynrei ki bym ieh pat ïa ki khlem da twad ïa katei kaba u thew ha lyndet. Ka lyer jong ka drama, "Androcles And The Lion" ha ka Phareng, ka sur ka dur jong ka ha "ka sapkren bad ka birai" u Shaw, ha ka padiah, pariahrai bad balia jong u kiba la pynmuja ïa ki nongpule jong ka kin ai jingsngewbha bad jingmyntoi artat kumjuh ïa ki nongpule ïa *U Androklis Bad U Sing* ha ka Khasi

i Bah Jenkin, namar i la pynwan ia ki baroh jai ha ka snap Khasi jong ngi, ki bym kom hi ruh ha la ka biria bad kiba don ruh la ka sap kumno ban pynkup pynsem ia ka. Ngi iohsngew ia kane barabor ha ki phawar ki rangbiria. I Bah Heh i la khun ia kane kum u nongthaw-khiew uba khun ia ka 'dewthuli ban wan ka dur itynnat ba u mon u mut. U Shaw u nang eh ban kren siat laiphew-na-ar jingmut, ban iaroh haba kynnoh ba ki nongpule kin puson mardor mar iarkhie Ngi ki Khasi ruh ngi don kane ka kian ha ngi kaba ïarap ia ngi ban im phuhmat, la ban ka duk katno katno ngim pep ka siaw ka rwai, ka rkhie haba ngi trei ngi ktah Ngim shong kli kti pyndem ñiuhmat, bynñiaw la ka apot. Ngi pyneh, ngi pynlah kum u Shaw. U Shaw uin ju pynpoh ban kynnoh ia u briew shimet: u kynthah ia ka jingsniew ba longbih ia ka longbriew, ba pynpun ksuit ia ka unlang sahlang, kaba u kwah bad pyrshang katlah katiai, lyngba ki kot jong u, ban weng kumba u Androklis u weng ia u shiah na ka kjat u Sing, ban ioh ia shadkmen lang, ban lait na ka ïabyrngem byrsit uwei ia uwei, ban lait na kaba wad ban iabamdoh uwei ïa uwei pat.

Ka jingpynmih ia *U Androklis Bad U Sing* ha ka Khasi kan long ka jingpyrta sangot ban khie ka Dawbah jong u khun Khasi namar la ka ktien ha khmat ka pyrthei. Nga ai khublei ïa u Rangbah S.J.Duncan ba u maitphang ha kane ka liang, bad u da mait rangbah shisha, ban pynmih ïa kane ka kot ka bym duna dur na kata kaba ka mih (original). Ka long ka nongpratlynti ha ka *literature* Khasi jong ngi shaphang ki drama ha ka rukom jong ka juk mynta. Ngan tai ïa kane khyn-diat namar ka long kaba donkam eh ïa ka *literature* jong ngi. Ha u Lber 1977 ka wan poi ka Expert Committee jong ki National Academy of Letters (Sahitya Akademi) ha Shillong

ban tohkit la ngi la pynmih ne em shibun ki kot Khasi, ym tang ha ki phang ba iapher hynrei ha ka rukom thoh ia ki ruh ban pynpaw ia ka sap tynrai jong ki, ki ban iakot ban ianujor bad ki jong kiwei pat kiba la nang iaid shaphrang kat haduh ban bit ban kyntiew ia ka ktien kum kawei na ki **Modern Indian Language.** I Bah Duh R.S.Lyngdoh, iba long u dkhot jong katai ka Committee bad ka Akademi ruh, i la ialch bunsien ban pyni ba ka ktien Khasi ka la biang ban pdiang ia ka ha katei ka kyrdan Kumta ka la wan ban iit bniah ban bishar haduh katno ka *literature* Khasi ka la roi da kaba peit shin ia ki kot Khasi ba la mih madan naduh ba ngi sdang ia ka thoh ka pule haduh mynta Ki kot kim dei ban long tang ki **textbooks** ha ki skul rit bad skul bah, ne ki kot niam ba pynmih ki Seng Niam ba iapher, ne ki kot khubor ba pynmih kita ki Seng, ne ki *politician* ne ki kynhun jong ki. Nalor kita, ki dei ban don ruh ki kot ha ki phang kiba iapher ban pule uba bun balang uba wad jingtip ne jingsngewbha ban pynmyntoi ne pynbyrngia ialade. Ngi iadon ruh ka **Ad hoc Committee** ban tuklar namar kane ka kam. Ngi la pynlong ka **Book Exhibition** ha St. Anthony's College Hall. Ki dkhot ka **Expert Committee** ki jngoh thik pa thik ia ki kot ba ngi pyni hangta, palat ia ka 1500 tylli, kawei kawei ia kawei kawei ka phang—*history,novels,poetry, short stories, dramas etc.* Hadien ba ki la loh jingmut na kine ki kot, ki sdang ban eksamin ia ngi, ban swar kumba swar ki *pleader* ia ki sakhi. Ki ong ba ngi dang duna ki drama. Ngi iathuh ia ki ba man ka snem ki jingialehkai sawangki (theatrical performances) kylleng ka Ri ki mih ki drama thymmai da ki phew, hynrei ym shym la shon ia ki namar ba luksan; ki nongthied ki khyndiat eh. Toi, ka Sorkar ka la dei ban iarap tista ha kane ka ljang. Ki ong ba la kumno kumne ngi dei ban don ki *translation* ia ka *modern play* katto katne. Ki ker ia ki nongthoh bakhraw kum ia u Ibsen bad ia u George Bernard Shaw jong ka spah snem

khadkhyndai—arphew, bad ki khot kyrteng ruh ia ki *play* ka juk mynta, ka *Look Back In Anger* jong u John Osborne bad ka *Waiting For Godot* jong u Samuel Beckett Kire baroh arngut ki long ki *English Dramatists* Ki pynpaw ruh ba ki ñiewkor ia ki jingpyrshang ki nongthoh Khasi ban pynmih ki drama la jong katto katne, bad ki *translation* jong ki drama u Shakespeare de khyndiat kiba sdang naduh ka spah snem ba la leit noh ha ki jingtrei jong u Rev John Roberts bad kiba bteng ha kine ki sngi ha ki jingtrei jong i Bah F.M.Pugh Dei namar kane ka daw ba ka jingtrei jong i Bah Heh ban pynmih ia ka kot *U Andiroklis Bad U Sing* mynta ka don ka jingkordor ba kyrpang, nalor ba i la ieh la ki matti ha ka kiba pynriew-spah ia ka *literature* Khasi, bad ban iai pynphuh pynphieng ia ka Nga khmih lynti ba ki kynsai ka Ri, shynrang kynthei, kin iabud ter ter ia kane ka maitphang i Bah Heh kin iapyn-nep la ki khulom ban nang mih ki *translation* babha ia kiwei kiwei de ki *play* jong u Shaw, bad ia ki jong kiwei de ki nong-thoh bakhraw ka pyrthei. Hapdeng ki jong ka spah snem ba la leit ngin shim ia ki khmat eh, kum ia u Ibsen, u Strindberg bad u Chekov Hapdeng jong ki nongthoh mynta ngin shim kum ia u Tennessee Williams bad u Arthur Miller bad kiwei kiwei na Amerika, kum ia u Andre Gide, u Jean-Paul Satre bad u Pirandelle bad kiwei kiwei na Europe . Ngi lah ruh ban ngam sha ki spah snem ba kham mynshwa ban sei ki mawlynnai kiba long ki *play* jong u Moliere, u Racine, u Congreve, u Schiller bad kiwei kiwei.

U George Bernard Shaw u long ruh u nongthoh baphylla ban thoh ki 'tien-lamkhmat (prefaces) kiba jrong haduh ar-shah arshah tam ban ia ki *play* jong u. Ki sa khot ruh ïa u "A man of prefaces." Kine ki *preface* ki don ka khubor bakyr-pang. Ha ki u tai u tei ki nia ba im, ba skhem ha la ka nongrim, ban pynsyrtok ïa ka jingmut jong ka *play* kumba u thmu ïa

ka ba kan long, ban weng ïa kano kano kaba u pyrkhat kum ka jingpang jong ka imlang sahlang bad ban bsuh ia kata kaba u sngew ka long ka dawai ban pynkoit ia ka, ban aibor ban sei mynsiem. Shisien ong, lah ban ong kumne, wat la ka long kumba shu tan ia ka jingianujor, ba ka jingsngewbha ba ioh na kaba pule ia ki *play* jong u Shaw khlem da pule ia ki *preface* ka long kum ka jingkmen ba dap haba poi ha madan bamkhana da ka kali khlem da ïaid kjat hi naduh ling ban nang kham lah tylliat ia ka bam ba kynjai kaba nang pynhun shuh shuh. Ka *play, Androcles And The Lion,* ha ka Phareng ka long tang kumba shiteng ka jingjrong na ka *preface* jong ka. Nga khmih lynti ba i Bah Heh in ai ïa ki nongpule Khasi ia ka jingmyntoi bad jingsngewtynnat jong kane ka *preface* ha ka Second Edition jong *U Androklis Bad U Sing.*

Dated Oakland, Shillong,
the 4th November 1977.

R. T. Rymbai.

U ANDROKLIS BAD U SING

KA JINGIAKREN SDANG

PROLOGUE

(Ki jingsawa ha khlaw, ka jingkyrhuh ki sing, bad malu mala shu ïohsngew ka sur jingrwai niam Khristan.

Ka lynti khlaw. Ka jingkyrhuh ud sngewsynei u sing ka wan na sha khlaw. Ka nang kham jan nang kham jan. Mih u sing uba ïaid kynthih lai-kjat, u rah sha jrong shiliang ka kjat kamon kaba sha khmat, namar ba thar u shiah uba heh. U shong, u leh kumba pyrkhat. U jliah ïa ka kjat thar shiah. U kynther. U pyrshang ban weng ïa u shiah da kaba shu kyrshut ha khyndew. Nang pang pynban kham jur. U kyrhuh ba pang. U jliah biang. La jaw sa ki ummat. U ïaid kynthih noh na lynti, u leit dem ha trai dieng, ba la pang than eh. U pynhiar mynsiem phia kumba pyrsad na ka kynwo, bad u ïohthiah jar.

U Androklis bad ka tnga jong u, ka Megira, ki wan ïaid na kane ka lynti. U u long u briew uba rit met bad uba raikhoh. Ka rta jong u ka lah ban long hapdeng 30 bad 55. U ñiuhkhlieh u byrlieh, ki khmat pat kiba ïong bha, kiba i kumba shu lang ummat sah ; ki liewkhmut pat kiba i kumba u shu iew sah. Ka shyllangmat te kaba phuh, ym lah shuh ban batai pynkhyllew shaphang jong u nalor kata ; ki kti, ki kjat bad ka met, wat la ki dang i eh, ki la kiew ka dak sti, i kumba um ju ïoh bam.

U kit ka jingkit kaba heh shikhung, ki jain kiba u phong ruh i kum ki jain uba duk. U la i thait bad u la thngan.

Ka tnga jong u pat kaba don la ka dur itynnat, bad lah ban ithuh ba ka long ruh ka riew-ïohmon ; ka dap doh bha bad ka rta jong ka ruh kaba dang phuh bha. Kam shym kit ei-ei, ka rah tang uwei u dieng ban shanduh haba ïaid lynti.)

MEGIRA : (*Ka bret kynsan la u diengduh*) Ngam tieh iaid shuh. Shijam ruh, em.

ANDROKLIS (*U khioh shoh thait*) Em, em baieit, wat leh biang sch kumne Kam myntoi, te, ba phin sangeh man la ka ar mail ban ong ba phim treh iaid shuh shijam ruh. Ngi dei ban poi ha shnong ki briew shwa ba kan dum. Kane ka khlaw kaba dap tang da ki mrad khlaw suda, ki sing ruh, hana, ki don.

MEGIRA Ngam ngeit Me shait pyntieng khla ia nga kumta, ban pyniaid ia nga haduh ban ea mih sa ka mynsiem, wat haba ngam lah shuh ban rah la ka kjat ban kam Khatei haduh mynta ruh ngim pat iohi du uwei ruh uta u sing jong me

ANDRO O, phi da kwah shisha ban iohi uwei, ieit ?

MEGIRA (*Ka patan ia ka jingkit na ka met jong u*) Me u briew uba don ka mynsiem mrad, mem suitñiew haduh katno nga la thait, mem pyrwa kan jia aiu ia nga. (*Ka bret ïa ka jingkit ha khyndew*). Tang ia lade hi me pyrkhat Ma nga shi ma nga, tang ia lade shimet. (*Ka shong ai tat bhik halor ka jingkit*).

ANDRO (*U shong shan tymbuit halor ki khohsiew, u bat la ka khlieh.*) Ngi hap, kein ieit, ban pyrkhat ia lade ruh tengkhat.

MEGIRA : U shynrang u dei ban da pyrkhat lem ia la ka tnga teng-teng.

ANDRO : Um banse hi kein, ieit. Ma phi hi iba ïalam ïa ka jingmut jong nga sha phi man ka teng. Ym dei kein ba nga kynnoh ïa phi.

MEGIRA Kynnoh ïa nga ? Haw to kynnoh, me da nud ! Balei ngan kit pan ma nga ba me wan ïashong bad nga ?

ANDRO . Em, baieit jong nga, nga kit pap ma nga kein.

MEGIRA O ! pleng kumta seh me kren bein ia nga ! Pleng mem shym suk seh bad nga baroh shikatta ?

ANDRO . Ngam shym khñium, te, baieit.

MEGIRA Me dei ban lehraiñ ia la ka longbriew.

ANDRO Nga lehraiñ kein, ieit.

MEGIRA Mynno me lehraiñ ? Me sngew sarong pynban.

ANDRO · Nga sarong ia kaei, baieit ?

MEGIRA Nadong shadong. Me sarong ba me la pynlong mraw ia nga, ba kan ioh rkhie bein ka pyrthei. Ym don shuh ka hok. Me leh mynleh kum uba jemnud, u bym nud ban sympat wat tang ia u skaiñ ruh , ki briew pat baroh ki la iasin ia nga da ka atlukhi. Namar ba nga i heh i khlain ka met, namar ba nga heh dohnud, ba nga leh laplah teng teng, namar ba me hi me pyndom ia nga ban leh ki kam kiba nga babe kylla pat hadien, ki briew baroh baroh ki ia-ong "Uba pli kynrad, u shu kohnguh katba ong ka tnga !" Ba kam iatip kein me, ia ka jingshisha ! Me tharai ba nga ngam tip ? Nga tip bha, nga tip, (*ka kyang artat*) NGA TIP !

ANDRO Hooid, baieit, nga tip ba phi tip.

MEGIRA : Te, balei, kata, mem leh ia nga kumba dei ban leh ? Balei mem leh kum u tnga uba tipbriew ?

ANDRO : Aïu ngan leh, ieit ?

MEGIRA : Aïu men leh ! Khie leit trei biang noh la ka kam, sa iawan pat bad ki paralok sha ïing, ban kñia ban ainguh ïa ki blei kumba ïaleh lem ki riewdonburom baroh baroh, ha ka jaka ban shah beh na ïing na sem kum ki briew kiba khlem blei, khlem raiñ, khlem rem.

ANDRO : Em, ieit, nga ngam dei uba khlem blei. Nga deñ u Khristan.

MEGIRA : Kam shym ïapher ; ka kham sniew pynban shiphew shah. Ki briew baroh ki tip ba ki Khristan ki long kiba poh na kiba poh tam baroh.

ANDRO : Kum ngi hi kein, ieit.

MEGIRA : Kren tang ïa lade. Wat pynïaryngkat kyrdan ia nga bad ki riewpoh. U kpa jong nga uba don la ka pata kiad. Nga la babe ia kato ka sngi ba me wan dih kiad nyngkong ha pata i pa.

ANDRO : Nga phla hok ba ha kato ka por nga dang kyrni bha ka dih. Mynta, te, naduh ba nga la long Khristan ngam ju jrah shuh.

MEGIRA : Kan jin da la kham bha pynban ba men iai sah kum u nongdih buaid. Nga dang nang ban sngewlem ia u briew uba bang ïa ka dih; ka longbriew hi ka long kumta. Wat nga ruh ía lade, nga mad hi khyndiat khynsoit. Kaba ngam lah ban shah ka long ba me la bang eh mynta ia ka niam Khristan. Kaba kham sniew shuh shuh ka long ba me la leh lmun palat ïa u mrad u mreng. Hato da kumno kein, nga ka kynthei ngan lah ban leh khuid ia ka iing ka sem, haba me pat me nang wallam sha iing ia ka miaw-tuh jongno, ïa u sew-ñiangtruid jongno, ia ka han dkoh jongno, kat naba me lap ? Me pynduh sa ïa ka ja-sngi jong nga ban bsa ïa kine. me tip ba me ju leh kumta ; wat leh mynleh kum uba ym ju leh.

ANDRO : Nga leh tang haba ki mrad kiba pli ki la thngan than eh kein, baieit, bad tang haba nga ïohi ba phi pat phi la sngaid than.

MEGIRA : Hooid me, kren bein me ïa nga katba mon ! Ani, ko mei ! Ngam lah shah shuh, nga la ngiah hi shoin.

Bad kine ki mrad khlem thylliej me don por ban ïashong, ban ïakren baroh shisngi kynthih, ïa nga pat shikyntien ruh mem ju don.

ANDRO . Ki mrad pat kim ju phai ktien kylliang, te, leit. (*u ïeng noh, u bah biang ïa ka jingkhung*).

MEGIRA : O, kumta ? To ! lada me kham sngewtynnat ban ïa-im lang bad ki mrad ban ïa kaba im bad nga,shong noh bad ki mrad hangne ha khlaw. Nga la thait, nga la ngiah ïa ki ruh, ïa me ruh. Ngan leit phai kylla noh nangne. Ngan leit noh sha la iing. (*ka thew ïaid artat*).

ANDRO : (*u khang ïa ka lynti*) Em phi, leit, wat ong seh kumta. Kumno phin shu leit phai noh ? Ngi lah ïadie lut khoit nadong shadong ; ngin sa shu ïap thngan ; ïa nga pat kin sa shu phah beit sha Rome ba kin bret im hapdeng ki sing

MEGIRA : Kok-khai me ! Ieh kin iabang doh bha ki sing ! (*ka lynñiar*) Men pyllait ne em ïa ka lynti ba ngan leit noh sha la iing ?

ANDRO : Em phi, baieit. ....

MEGIRA : Mem pyllait lynti ma me, ngan ïaid la ka ïaid napoh khlaw , ynda bam ki mrad ïa nga men sa iambriew ba me la duh ka tnga kaba kum nga. (*ka tur kynsan shapoh khlaw, ka jynthut bad ka ur halor u sing uba ïohthiah*) Wow rap ! rap kloi, ko Andi ! (*ka phai dien kloi lan, ka ïaid rabshe rabshe, ka bret ïa lade ha ki kti u Androklis ; uba pli ba ka la khia eh, u ruh u kyllon lang noh halor ka jingkit jong u*).

ANDRO : (*ynda u la ksaid pyllait ïa lade na ba shah ban, u thab ïa ki kti jong ka ba u la kyndit eh*) Balei, mawkordor jong nga ? Kaei ?

(*U pynkhyllie ïa ka khlieh jong ka. Ka pat, khlem nang*

kren shuh ba ka la tieng eh, ka shu kdew da ka kti sha ba thiah u sing. U par sor sor sha ba ka kdew, ka ruh ka khie noh ka bud na dien)

MEGIRA . Ieh, Andi, wat leit ; men sa shu ïap ei. Alle noh kloi !

(*U sing u pynhiar mynsiem, khur, khur. U Androklis u ïohi ïa u sing, u kyndit tieng, u kyllon ïapler da dien halor ka Meki, bad ka ruh ka kyllon halor ka jingkit. Ki ïatyllun baroh arngut bad ki iapeit tieng-iap para ki hi. Ïohsngew ka jingud pang u sing ha khlaw.*)

ANDRO · (*u kren pasiaw*) Phi iohi ? U sing !

MEGIRA (*ka kren dukhi*) La phah ki blei ban ai jingsneng ia ngi, namar ba me leit kylla Khristan. Leit lam noh ia nga, Andi. Pyllait im ia nga.

ANDRO . (*u ïeng*) Meki ! dang don ka lad ia phi ban lait im.

U sing un shim por kumba 20 minit ei ei ban bam lut khoit ia nga, ba nga la jwat bad satar ka doh , te, phi pat, shwa ba un dep bam ia nga, phi la ioh ban phet ban pyllait im ia lade.

MEGIRA . Wow ! Ieh wat ïalap ïa kata kaba bam ! (*U sing u khie, bad ka ud artat u wan ïaid kynthih lai-kjat sha ba don ma ki*). Wa-a-a-aw ! (*ka ïapler artat*).

ANDRO · (*U la khynñiuh baroh shi rynïeng, hynrei u ïeng hapdeng ka Meki bad u ing*) Wat wan shajan ka tnga jong nga, me ïohsngew ? (*U sing u ud. U Andro ruh um nang ïeng eit shuh ba u la khynñiuh than eh*). Meki !

Phet kloi, ri la i jingim. Nga tang shu phai wiak ka khmat na une, la ïadep artat. (*U sing u rah sha jrong ïa ka kjat thar-shiah, u pynkhih wep wep ha khmat u Andro.*)

O ! uba plı kynrad, pleng u pang ka kjat ! Pleng ! ! Thar u shiah. Anı wow ! ka jıngheh u shıah ! (*u kren khroh kren sngewsynei kumba kren ïa u khyllung*) Wa, uba pı kynïad. Thar u shıah-shıah, pleng, ïa ka jat-jat u tipngı, mu ? U la pang-pang eh u tıpngı um nang mam-mam shuh ïa u paduh Khrıstan, ym deı ? To, to, u paduh Khristan un sa phut-phut ïa u shıah na ka jat-jat u tıpngı, mo ? U lung-lung tıpngi lashıbıt un sa mam-mam ıa u paduh Khrıstan uba bang doh, un sa mam-mam ıa ka nah-nah ruh kaba ngaid-ngaıd, jem doh. (*U sıng ruh u pah ud kumba u mynjur*) To, to, to, hato dıang ngan peıt. (*U shım ïa ka kjat, u bat*) Em ! em ! ym bıt ban daıt, ym bıt ban trud, mo ? Ngam pynpang. Shah bha. (*U phut sumar bha ïa u shıah. Ba pang, u sıng u ring kynsan noh ïa ka kjat, u byrngem artat*) Sumar ! sumar ! O ! O ! u pynpang beın u paduh Khrıstan nan-nan, mu ? (*u sıng u ud kumba kohnguh*) To, to, bıang, sa tang shisynphut u la mıh artat. Ngan phut mıan mıan sa tang shisıen un shong suk artat u tıpngı. (*u phut bıang, hynreı ka dang pang than eh, u sıng u leh kum ban kahaıt*) Em, em ! wat ju pyntieng kumto ïa u doktor, ıa u nongsumar. Sa tang shisıen ngan phut ; kum u sing khlaın-bor, pynı ba phı lah ban shah ïa ka jıngpang, ym dei kum u paduh ıambaıd tıengpud. H-mm ! (*u phut, u shıah ruh u mıh bluıt. Ba la kynjut than eh, u sing u kynther sah la ka kjat*) Peıt kloı, ueı une ! (*U pynı ïa u shiah*) Bloit u lah mih ! Jlıah kloı ıa ka jat-jat ban jah noh ka pang-pang. Leh kumne. (*U jlıah la ka jong ka ktı ban pyni. U sing ruh u kohnguh khlıeh kumba sngewthuh, u jliah la ka kjat jlap shı jlap.*) Wow, ka jıngtad-tad u sıng tıpngi. U lah da ıthuh mynta ïa u paduh Andı, ym dei ? (*U sıng u jliah ïa ka khmat u Andro*) To, to, ngoi ... ngoi ... doh kein, doh kein. (*U sıng u kaweh ïa u tdong, u ïeng ar kjat, u kdup ïa u Andro. U Andro u leh tieng*) Kynmaw, wat da pynmih ki tyrsim. (*U sing u pynngam noh shapoh ïa ki tyrsım*) Kumto te, hooid !

(u ruh u kdup lem ïa u sing. U sing pat mynta u khum da u tdong na ka syngkai u Andro. U Andro u bat ïa ki kti u sing, bad baroh ar ngut ki ïashad waltz, ki ïaking sawdong sawdong, ki ïajah artat sha khlaw.)

MEGIRA : *(Ba ka la peitmat katba ki dang ïashad waltz)* Khun ka tieng-eit, bad nga pat tang shisien ruh mem pat ju ïashad da ki snem. Mynta pat me ïashad sa bad u mrad ka kmie jongno uba me dang iakynduh dang myntan, uba thap bam sa ia ka tnga jong me ruh mem tip shuh. Phuit ka khawpud ! phuit ka tiengpud ! phuit ka khun ka ..

(ka mareh artat nadien nadien jong ki shapoh khlaw.)

—o—

ACT I

(Ka por janmied Ha ka tduh jong ki lynti-bah lai tylli kiba iabyrshem ban ialong tang kawei kaba leit sha Rome. Lai tylli ki khilon ksan-thma, kawei kawei ha kawei ka lyntibah ki ieng hamar ban sa rung artat sha ka kper shongkai kaba don hajan ka khyrdop jong ka nongbah. Haba peit shaphang shatei lyngba kine ki khilon, lah ban ïohi ïa ka madan khiangliang-liang kaba la ruid dak da kine ki surok lynguh-pum-pum lai tylli. Ha ka liang mihngi bad ha ka liang sepngi jong kane ka kper shongkai don ki kor shongthait Uwei u nongkhrong tymmen u shong ha ka liang mihngi, ka tin khrong u buh ha kjat.

Na sha ka khilon kaba shaphang mihngi shikynhun ki shipai Roman ki wan ïaid jrim, jrim, ki wan ialam artat khyndiat ngut ki koidi Khristan, kynthei bad shynrang, tymmen bad samla. Hapdeng jong ki don kawei ka samla kaba bhabriew bad kaba eh jingmut, kaba kyrteng ka Lavinia, imat kaba dei hi na ka iing kiba kham imsuk ban ïa ki para-ba-ïalong koidi lang bad ka. U Rangbah Shispah, uba bat la u dieng-pduh, u ïaid narud ka kynhun shipai. Baroh ki la ïathait bad ki la ïakit pui-pui lut. Ki shipai ki ïaid pynat shadem samsia kum kiba ym khein briew ïano ïano Ki Khristan ki i sngewbha ka khmat, ki pdiang ïa ki jingshah shitom la jong da ka mynsiem kaba sngewbha, bad ki iapynshngain para-ma-ki.

Íohsngew ka jingriew ka bikur na sha dien, kham sha jngai, na sha ka kynhun shipai kaba kham heh kaba bud na dien)

Rangbah Shispah : (*U sangeh*) Sangeh ! Sngap ïa ka hukum na sha u Captain ! (*Ki ïasangeh bad ki ïasngap*) Tó kein, phi ki Khristan, wat ïaleh shait kynsha, wat ïaleh shit-

khlieh eh. U Captain kumne un sa poi Pyni la ka akor. Wat iarwai. Leh don burom. Leh khia-thew, lada phi nang. Peit ! Katai-tai ka iing kaba heh, phi iohi ? Ka dei ka Kolisium. Ha ngtai kin sa bret ia phi ha ki sing, lane k'n sa pyniakhalai wait ia phi bad ki nongkhalai wa't u Patsha. Da kynmaw bha ia kata Kan iarap ia phi ba phin nang ban leh don akor lashibit ha khmat u Captain. (*U Captain u wan poi ngong*) Tenshon ! Salute ! (*Ki shipai ki ia-tenshon bad ki ïa-salute*)

UWEI U KHRISTAN (*da ka mynsiem kaba snoewbha*) Khublei ia phi, Captain !

RANGBAH SHISPAH (*u la sngew lehraiñ jah burom*) SNGAP JAR !

(*U Captain u dei uba na ka ïing kiba khraw, uba bhabi iew, bad u la don kumba 35 snem ka rta. U leh khia-thew, u leh khraw, kum uba don kyrdan, don bor. U kiew ha ka kor shongthait kaba shaphang sepngi sha dien u Rangbah Shispah, ban ioh peit na jrong*)

CAPTAIN : Rangbah Shispah !

RANG. S . (*u ïeng tenshon, u salute artat*) Oi, Captain !

CAPTAIN · (*u kren eh ryndang kum uba halor*) Pynkynmaw ïa ki briew jong phi, Rangbah, ba ngin sa iarung mynta ha Rome. Da batai bha ïa ki ba hadien ba ki la rung na ki khyrdop ka nongbah Rome ka long kumba ki la don ha khmat u Patsha. Phin pynsngewthuh ïa ki ba ka ïalehmon, kren-mon kum haba dang ïa-ïaid lynti kan nym don shuh mynta hangne. Phin bthah ïa ki ba mynta ki la dei ban khi man ka sngi, ym dei shuh tang shisien shi-taïew. Da shon bha ha ka jingmut jong ki ba ki dei ban sangeh shisyndon ïa ka kam sang, ka kam bein-blei,

ba kı ïarwaı jingrwai Khrıstan ha ka por ba kı ïaıd lynti. Nga hap maham ıa phı, Rangbah, ym tang ba phi la shah kum ıa kata, hynreı ba phı hi ruh phı la ïaleh lang kumjuh.

RANG. S. : (*kumba la sngewrem*) Hynrei kı briew pat kı kham smat ka ïaıd lyntı haba kı leh kumta te, Captain.

CAPTAIN . Ka lah ban long kumta Na kata ka daw, wat leit khang ıa kı haba kı ıarwaı ïa kato ka jıngrwaı, "Shaphrang, Shıpaı Khrıstan." Ïa kane ka jıngrwaı kı lah ban ïarwaı, laıt noh tang haba kı ïaıd najan ka ıing u Patsha, lane haba kı ıaıd lyngba ka madan shong dorbar, tang ba phı deı ban pynkylla noh ıa ki ktıen, ong noh, "Bret ıa kı ha krem kı sıng."

(*Kı Khrıstan kı ïarkhıe ïap-ang kynsan kynsan kat-lah kat-ïaı haduh ba u Rangbah Shıspah u da shaïong hı ngaın*).

RANG S SNGAP JAR ! Snga-a-a-p jar ! Shaeı pha ïabuh la ka akor ? Kumne pleng, pha ıashah shkor ıa kı ktıen u ophisar ! (*u phaı sha u Captaın*) Deı kane ka akor kaba ngı ıoh man ka sngı na kıne kı Khrıstan. Shu bun tang ka ıarkhıe shadhaıd, shu tang ka kren bırıa suda sha ba palat. Kım don nıam. Deı kata ka daw.

LAVINIA Em, phı, Rangbah Shıspah, u Captaın u da mut hi ban pynrkhıe te. Ka jıngkren jong u kaba la sngew thamula sat.

RANG. S Lashaı ynda la bret ïa phı hapdeng kı sing phin sa sngewthuh haduh katno phı ïasngew thamula. (*u phaı sha u Captain uba la peıt dom mynta*) Hei, map ïa nga. (*u phai biang sha kı Khristan*) Sng-a-p jar!

CAPTAIN . Hukum ïa kı shıpaı jong phı ba kim bit shuh naduh mynta ban ıaleh ıthuh ithaw eh bad kı koidi Khristan. Kı shipai, imat, ki la shu peit tang sha ki koidi, khamtam eh sha ki koıdi kynthei, ba kin pynshet ja, ba kin pynsyrdep

sopti, ba kin pynthoh shithi, wat ba ki pan jingmut ruh na ki ha ki kam iing kam sem. Ka long kaba ym bit shisyndon ia u shipai Roman ba un shu sdien ia lade ha kiwei pat. Wat ai shuh ba ngan ïohi kum ia kata katba ngi dang iadon hapoh kane ka nongbah. Kaba kongsan eh, phin hukum ia ki shipai jong phi ba kin pynpaw da ki kam bad da ka sur kren jong ki ba ki da ijli shisha, bad ba kim ñiew briew ei ei ruh ia ki Khristan, haba ki iakren bad ki Uno uno uba iaid bakla na kane u long uba pynkhein hukum (*u phai sha ki koidi*) Koidi !

RANG. S (*u da pyni ba u la dom*) Koidi ! Tenshon ! Sngap jar !

CAPTAIN Phi ki koidi, sngap shane ! Naduh lashai ter ter kin sa khot ia phi ha kano kano ka por ba phin wan mih ha ka lympung pynialehkai u Patsha, kat kum ka jingdonkam ki nongpyniaid. Nga shu iathuh ia phi, namar ba ki duna Khristan eh mynta, ki lah ruh ban khot khani kloi ia phi.

LAVINIA Kin leh aiu ia ngi, Captain ?

RANG S · Sngap jar !

CAPTAIN · Ïa ki kynthei kin leit ïalam sha ka lympung ha kaba yn don ki mrad khlaw kiba na ka sem u Patsha, ki ruh kin shah shitom hi kumjuh. Ia ki shynrang pat, ia kito kiba la biang ka rta ban bah wait, yn ai wait ba kin iada ïa lade, lada ki mon, na ki khla-ka-wait jong u Patsha.

LAVINIA : Ko Captain ! Hato ym don jingkyrmen shuh ba kane ka jingpynshitom bein kaba runar . . . . . .

RANG. S . (*u kyndit*) Sngap jar ! Da sumar la u thyllieij. Ka jingpynshitom bein ! Ka ktien aiu kum kata phi nud ban ong ?

CAPTAIN Ïa ki kam jong u Patsha phim bit ban ong ki jingpynshitom bein U Patsha u long uba da, uba shan ia ka jingngeit. Haba u bret ia phi ha ka shyntur ki sing, u leh ia kaba u dei ban leh, khnang ban pynneh pynieng ia ka niam ka rukom ha Rome. Hynrei lada phi phin iabret ia u ha ki sing, kum ia kata ka kam khlem artatien yn ong ba ka long ka jingpynshitom bein. (*Ki Khristan ki ïarkhie sngewbit ia shaid*)

RANG S Sngap jar, nga hukum ia phi ! Wat iakieh shato! Ka kam khyllah aiu kum kane kaba ngam put ju iohi hangno hangno ruh !

LAVINIA Captain, lashai ynda ngim don shuh ma ngi, imat yn nym don shuh te ki ban sngewthuh ia ki ktien thamula jong phi

CAPTAIN (*u leh kumba um pynsngew*) Sngap shane, nga kwah ban pynsngewthuh ia ka koidi kynthei, ka Lavinia, ba u Patsha u long uba na ki blei, bad kano kano ka jingkynnoh runar ia u, ym tang ba ka long ka kam shet-kylla beinpatsha, ka long ruh kaba sang-iap sang-im. Nga kwah ban ong shuh shuh ba kane ka jingkynnoh kam don nongrim hangno hangno ruh, namar u Patsha um ju kwah ba uno uno u koidi un shah shitom. Yn nym don hi ruh uno uno u Khristan u ban shem shitom, lait noh sa tang haba u la leh kuman hi da lade. Kaba ki Khristan ki dei ban leh ka long tang katne : ban ai jingkñia sha ki blei ; ka kam kaba suk, kaba khlem shitom ei ei ; shu shim tang shi khundaitnia u dhup, ber ha ka ding ha ka duwan ; bad ha kata hi ka khyllipmat ki koidi ki la long kiba laitluid. Sngap kein, haba ka long kumta, phi dei ban kynnoh ïa la ka jingbieit mutlob la jong lada phi shah shitom hadien. Nga shu ai jingmut

ia phi, ba lada phi sngew-eh ban thang shidana u dhup, ba phi sngew ba kam iadei dur bad ka jingngeit jong phi, pynjynsur noh la ka mynsiem, pynkylluid noh la ka jingmut. Leh noh kumta, khnang ban nym pynthut ia ka jingngeit niam ki para trai-shnong. Nga i kumba kita ki nia kim da shon khia ha ka jingpyrkhat jong phi ki Khristan, hynrei ka dei ka kamram jong nga ban pyni la ki nia, khnang ba phin nym ioh daw hadien habud ban khñium ba ki leh bein leh khoh, lane ba phin shu iai kynnoh eh dohnud, runar, ia u Patsha, haba uba pli u nang pynpaw sha phi ïa ka mynsiem sngewsynei kaba da kyrpang hi bak lbak. Ka kut tang katne, ba ynda phi la pyrkhat sani bha ïa kiei kiei baroh na kane ka liang, uno uno u Khristan uba ïap lashai ha ka lympung u pyn-ïap hi ia lade.

LAVINIA Ki ktien sammut jong phi kiba sngewtriem du, Captain. Wat tharai ba ka long kaba suk eh ia ngi ban iap. Ka jingim ka la kham don jingmut bad ka la kham phylla ha ngi ba ngi don kane ka jingngeit, ban ïa kaba ju long mynba ngi dang iaid um-dum khlem jingkyrmen ïa ka jingim: Ka jingud sangsot ka snam ki martyr kiba la shah ia ka jingpynshitom ka kthang shisha shisha, hynrei ka jingksan jong ki ka phuh itynnat ha ka burom.

CAPTAIN · (*u la khih jingmut, bad u kren beit tang ïa ka Lavinia hi*) Ki martyr, Lavinia, ki dei kiba bieit. Ka jingïap jong phi kan nym pynsabut ei ei ruh.

LAVINIA : Te balei, kata, phin iapyniap ia nga?

CAPTAIN : Em, nga mut ba ka jingshisha, lada ka don, kam da donkam ïa kita ki martyr.

LAVINIA : Em, kam dei kumta; ka jingngeit jong nga kaba kum ka waitlam jong phi, ka donkam ban da tynjuh. Hato,

phi lah ban tynjuh ïa ka waitlam jong phi khlem da pha la ka jingim?

CAPTAIN . (*u kren noh kum u rangbah shipai*) Nga kwah ïa ka koidi kynthei ba kan tip ba ki Khristan kim bit ban pynshoi ïa ki ophisar jong u Patsha ban iasaid nia, kam bit ruh ban buh ki jingkylli kiba ym don jubab kat kum ki ain ki kanun shipai.

(*Ki Khristan ki ïarkhie tap-shyntur*)

LAVINIA · Kumno kumta phi kren, Captain?

CAPTAIN Nga kwah ba ka koidi kynthei, khamtam eh, kan tip ba la tyrwa kyrpang ha ka, da ki ophisar jong kane ka regiment, saw tylli ki iing paki kiba la biang ki jnit ki jnat nadong shadong, ba kan jied katba ka mon, ha ka khyllipmat ba ka kohnguh ban ai jingkñia kumba ïaleh lem ki thei-Roman khun-binong-bishon baroh. Tang katta; ngam don ei ei shuh ban kren ha ki koidi.

RANG S. Dismiss! Tang ba ia-ieng shwa hajuh.

CAPTAIN Rangbah, ma phi bad ki shipai jong phi, phin nang iasah hangne, ia-ap ïa kine ki koidi, haduh ban da wan poi sa lai ngut kiwei pat ki koidi Khristan kiba yn wan ialam da ka kynhun jong ka Paid Pyrton kaba shiphew. Hapdeng kine phin sa ithuh, tang shu ïohi, ïa uwei uba shna tiar-thma, uba kyrteng u Ferrovius, u briew uba i ma ka jinglong, uba khlain ruh la kat u ramhah shisha; bad uwei u dorji Greek uba ki briew ki tharai nongaiksuid, uba kyrteng u Androklis. Sa shim lang ïa kine ruh lai ngut hapoh ka kynhun kaba phi hap khmih, leit lam ïa ki sha ka Kolisium, sa aiti ïa ki ha u rangbah jong ki nongkhalai wait, da pan ka rusit ka ban dostokot

pat da uto uba sumar ia ki mrad khlaw, bad kumjuh ruh da uba mih pli ia u nongpyniaid kam. Phi la sngewthuh em, la ka kamram?

RANG.S. · Hooid, Captain.

CAPTAIN . Dismiss! (*U da sngew lait bran na ka jingpyrkhing ka leh parade, u hiar noh na ba u ïeng. U shong pat sa u Rangbah Shispah hangta, u khreh ban pynbeit met ïalade shipor ar por, katba ki briew jong u ki nang iashongthait. Ki Khristan ki ïashong sha ka liang sepngi, ki da kmen ba ki ruh ki ïoh shongthait Tang ka Lavinia marwei kaba dang ïeng sah ba ka ïakren bad u Captain*)

LAVINIA Uta u briew u ban sa wan iasah lang bad ngi, u dei uta u Ferrovius uba la bna nam kylleng, ba u leh ki kam phylla ba u pynkylla Khristan lut ia ki briew ha ki nongbah kiba shaphang shatei?

CAPTAIN Hooid, u dei. La maham lypa ia ngi ba une u briew u khlain kat u pat-hati, u dom u dukhi ruh kum u kyrtong kyntur-kynton. Ki ong ruh ba une u briew u long thik kum uba lamwir khiebhang. Sngewmat um da dei eh ka nuksa Khristan kaba bha

LAVINIA Wat leit tieng, Captain, lada u dei u Khristan.

CAPTAIN : (*kumba ym pyrwa*) Lavinia, nga ngam ju tieng iano iano ruh !

LAVINIA : (*ki khmat kumba ki shad*) Ish, i Captain, haduh katta, pleng, phi shlur?

CAPTAIN : Em phi, la sngew noh kumba sarong bieit phi. (*u kren u da kham pynhiar noh ïa ka sur, ka khmat kumba wah ei ei*) Lavinia, ki Khristan ki ju nang ne em ban kieit?

LAVINIA : *(khlem da pynkhih u ñinhmat)* Wa ! ki da nang bha kein, Captain. Wat ia la ki nangshun ruh ki nang ban ieit.

CAPTAIN : Kaba suk jai jai, phi tharai, ban ieit kumta?

LAVINIA : Kaba suk jai jai, Captain, khamtam lei lei haba ki nongshun ki bhabriew artat kum ma phi.

CAPTAIN : Lavinia, phi kren pynrem ia nga.

LAVINIA : Em, ngan leit kren pynrem lei ia phi, Captain? Ym ju dei kumta.

CAPTAIN : Te kata, phi wan ïabiria khynraw kein, kaba nang kham sniew shuh shuh. Wat leh lamwir ho !

LAVINIA : Wa! To ieh, mo! Hynrei u Captain uba bhabriew kum phi hangno phin shem?

CAPTAIN : Ani ! ka jingpyneh dohsnieh ! *(u kren shitrhem)* Da sngap ïa kaba nga kren. Ki shynrang ki ban wan peit kai lashai ki long ki riew-im thala kiba la siep ka dohnud tang da ki jingkwan brai suda. Ki shynrang kiba pyrkhat kum ki mrad, tang shu ïohi ia ka theibhabriew, ki la kwah noh ban ïohi kumno ba kin ot bad kyriah ïa ka doh jong ka, bad ban sngap kumno ka lynñiar katba ki nang tar lyngkhot lyngkhai ia ka. Ka long pop ban pynhun kum ïa kata ka jingkwah. Long kumba ma phi hi, da lade phi leit ban tyrwa ïa la ka met ba un ïa pynjah burom khlem raiñ ïa phi—u ñiut u ñier na khyndailad, ryngkat bad ki poh-jinglong sniew-mynsiem kiba ïaboi miet-sngi ha ïing syiem. Hato balei te, ba phi eh ban jied da ka jingieit kaba nylla bad ka jingïateh lok kaba don burom?

LAVINIA : Ai kin leh katba ki mon, kin nym lah ban pynjot ïa ka mynsiem jong nga. Dei tang ma nga kaba lah ban

pynjot ïa la ka mynsiem ynda haba nga la ai jingkñia ha ki blei.

CAPTAIN : Em, ai jingkñia ha u Blei uba shisha kein. Sa lei lada pher ka kyrteng. Ngi ngi ong u Jupiter, ki Greek ki ong u Zeus. Khot kyrteng ia u katba phi mon ha ka por ba phi ber dhup ha ka ding duwan. U la sngewthuh hi.

LAVINIA : Em, ngam lah ban leh kumta. Ka long kaba phylla shisha te, Captain, ban pyrkhat ba tang shidana u dhup u lah ban pynmih haduh katne ka jingiapher jungmut hapdeng jong ngi. Ka niam ka long kaei kaei kaba khraw. Haba nga iakynduh ïa ki riewniam kiba shisha, nga ialong lok noh bad ki hangta hangta hi Kam pher wat lada ngi don la ki jong ki jong ki kyrteng ia kata ka Mon-Blei kaba la pynlong ia ngi, bad kaba pynkhih im ia ngi. Haba phi phi ngeit ha ka blei kynthei, ka Diana, kumba nga nga ngeit ha U Khrist, phi tharai ba nga ka kynthei briew ngan wan wad iamai noh bad phi ba phi ai jingkñia ha ka Diana? Em, ngi dei pynban ban ïadem khohsiew lang kein ha khmat ka duwan jong ka, kum ki khynnah ar ngut. Hynrei haba don pat ki rangbah briew kiba ym ngeit ïa u Blei jong nga, ne ïa la u jong u blei ruh; ki rangbah briew kiba ym sngewthuh ka ktien niam ka mut aiu—haba kum kine ki briew ki ring jubor ban pyndem ïa nga ha ki kjat u blei-thaw-nar, uba la kylla long ka dak ka sakhi ïa ki jingshyrkhei ki kam jong ka jingdum ha kaba ki ïakyrsum, ïa ka jingrunar bad ka jungkhwan lalot jong ki, ia ka jingshun-Blei jong ki, bad ïa ka jingban bein jong ki ia la u para briew—haba kum ma ki ki kyntu ïa nga ba ngan die tat noh ïa la ka mynsiem ha khmat u paitbah, ban phla, hana, ba une u blei-thaw itriem u long u blei, bad ba baroh kat kane ka jinglehbymman bad ka jing-

lamler ka long ka jingshisha kaba na bneng, nga hi ngam lah ban leh ia kata lano lano ruh. Wat la nga hap ïap shyrkhei sngew triem shihajar sien ruh ngam lah. Nga ong ia phi ba kum kata kan nym lah ban long da lei lei ruh. Ko Captain sngap shane! Phi la ju pyrshang ne em ban bat ïa i naisaw ha ka kti? Shisien i don iwei i naisaw iba la i-ieit sat; i shait wan mih bad i mareh kai halor ka miej jong nga ha ka por ba nga pule kot. Nga shait kwah ban bat ia i ha ka kti ban leh ieit ia i, teng teng i rung hapoh ki kot jong nga, bad nga tang shu kner ia ka kti ban kem im lait shuh artat. Nga la kner shisha la ka kti, hynrei i dang wan mih hi shajuh khlem salia ia ka kti jong nga. Balei? Ym de i ba nga tieng ia i hapoh dohnud, hynrei ka kti jong nga kam treh ban ktah; kam ju mlien ban ktah ïa ki khnai. Kumta kein, Captain, wat lada nga shim tang shikhundaitnia u dhup ha ka kti jong nga, bad nga kner ïa ka halor ka ding ha duwan, ka kti jong nga kan kynran dien noh da lade. Ka met jong nga kan snoh hi rtin ha ka jingngeit jong nga, wat lada phi lah ban pynbyrsieh ïa ka jingmut jong nga. Bad baroh shi lynter ngan nang kham ngeit pynban ia ka Diana jong phi ban ïa kaba ki nongpynshitom jong nga ki ngeit ha ka, ne ha kaei kaei ruh. Phi sngewthuh em ia kata ?

CAPTAIN : Hooid, nga sngewthuh. Hynrei ka kti jong nga te kan nym kynran dien. Ka kti kaba bat ïa ka waitlam ka la mlien ban nym wan phai kylla naei naei ruh lait sa tang na ka jingjop hi.

LAVINIA : Na ka jingïap ruh, em?

CAPTAIN : Kaba poh tam na kiba poh baroh, ban phet na ka jingïap.

LAVINIA : Kata, nga ruh ngan nym kyrtiang dien na ka jingïap. Ka kynthei briew ka dei ban kham shlur ban ïa u shipai.

CAPTAIN : Phi mut kham sarong, kein.

LAVINIA · (*ka kyndit*) Kham sarong ! ? Ïa ka jingshlur jong ngi phi khot ka jingsarong?

CAPTAIN : Ka jingshlur aiu phin iadon ma phi? Dei tang ka jingsarong ! Phi ki Khristan phi long ki ksuid kiba sarong tam ha ka pyrthei.

LAVINIA : (*ka la sngewmong*) Lada kumta, nga dwai ia u Blei ba ka jingsarong jong nga kan nym long ka jingsarong kai. (*Ka phai noh kumba kam kwah shuh ban dang ïapur ka jingiakren, hynrei kumno re kumno ka kren noh, ka da wiat samrkhie artat*) Nga sngewnguh ia phi ba phi pyrshang ban pyllait im ïa nga.

CAPTAIN : Nga lah tip hi ba kam shym myntoi, hynrei nga shu pyrshang wat la nga tip lypa ba kan nym long ei ei.

LAVINIA Imat kaei re kaei kaba kyndeh wat hapoh ka shadem nar jong u shipai Roman, mu?

CAPTAIN : Kata ruh kan sa kylla nar hi. Nga ïa ju iohi bun ki kynthei ba ki iap, hynrei tang hapoh shi taiew nga la klet.

LAVINIA : Captain bhabriew, ïa nga te kynmaw ar taiew. Nga ruh ngan sa nang peit ïa phi, lehse.

CAPTAIN : Nangno? Nangtei na suin? Wat nang pynbieit ïa lade, ko Lavinia,ym don lawei te ïa phi sha lyndet ka jingtep.

LAVINIA : Kam pher. Phi tharai ba nga phet na ki jingshyrkhei ka jingim tang ban ïoh ïa ka jingtngen ka bneng? Wat lada kan don kata ka lawei , lane wat lada kata ka

lawei ka dap tang da ka jingshitom jynjar suda, ngan hap hi ban leit. Ka kti U Blei ka la don lypa halor jong nga.

CAPTAIN : Kaba dei, phi da ong kumno kumno ruh, ngi ar ngut ngi dei na kiba khraw, Lavinia, bad ngi dei ban ïap na ka bynta ka jingngeit jong ngi. Khublei ! (*U kner la ka kti ban khublei. Ka ruh ka shim bad ka da khem ar-tat. U sa leit noh, khlem pynpaw la ka jingsngew. Ka shu peit na sha dien shiphang, bad ka shri ïam khyndiat ynda u la lyngngop shadien ka khilon kaba sha mihngi Ïoh-sngew sa ka jingriew ka bikur na ka lynti bah-kaba rung lyngba ka khilon kaba sha sepngi*)

RANG S. (*u kyndit na ba thiah bad u khie joit*) Ka kynhun na ka Paid Pyrton kaba shiphew ka la poi bad ki koidi. Mih ar ngut, kloi, wan bad nga ban ialeit shaw. (*U ïaid lyngba ka khilon sepngi, nadien pat ki bud saw ngut ki shipai, ki ia-iaid ar-ar ngut U Lentulus bad u Metellus ki wan rung sha ka Kper Shongkai ryngkat bad ki shakri kiba ïabud. Kine arngal ki dei kiba khrw ba tri kiba im ha ïing ki syiem, bad ki la riam ruh palat liam kat kum ka kyndan jong ki. U Lentulus uba ka khmat kum ka khmat kynthei, u i jem luab-luab, u shñiuh ruh uba jlih bha. U Metellus pat uba i shynrang bha ka met, u i khlain, ka sniehdoh ruh la thang bha ka sngi, bad u bym ju bun ktien.*)

LENTULUS · Wa! ka bok! Ki Khristan du! Ïa ngin iapynthlia kai noh ia ki.

METELLUS : Kiba kum ki mrad khlem dohnud, ho ! Lada phi la tip ia ki kumba tip ma nga, phin nym kwah ban leit thlia ia ki. Ieh ïa kata ka kam ha ki sing.

LENTULUS : (*u kdew sha ka Lavinia kaba dang peit sah sha ka khilon na kaba u Captain u dang shu leit noh*) Ish!

Katai ka briew kaba i thiang bha ka met ka phad jong ka, ym dei? (*U ïaid artat najan jong ka, u da peit pynheh ki khmat kumba kylli ïa ka; hynrei ka ka bun la ki jingpyrkhat, kam pynleit jingmut sha u*) Phi ju pynshah sa kawei pat ka ngab haba ki doh ia phi?

LAVINIA Kumno phi ong? (*ba ka la kyndit*)

LENTULUS Nga ong, Khristan bhabriew, phi pynshah ne em sa kawei ka ngab haba ki doh ïa phi?

LAVINIA Wat shlei ho kum u bieit! (*ka phai sha u Metellus uba ïeng sha kamon jong ka, bad mynta ka ïeng hapdeng jong kine ki shynrang*) Pynong lem ia une u paralok jong phi ba un nym pyni ka akor pohjait ha khmat kine ki shipai. Kumno kin nang ban burom ia kiba khrawba tri haba ki iohi pynban ba ki pyni da ka akor-tam-ei na surok. (*Ka dumok ïa u Lentulus*) Ïeng pynbeit la ka rynieng, ko briew! Rah la ka khlieh sha jrong. Ka shyntur kato ruh da kbum bha, bad leh don burom ia nga ka kynthei. Phi tharai nga dei kaei?

LENTULUS · (*U la kulmar ka jingmut*) Ei, peit shane, phi tip? Nga-phi—nga—

LAVINIA Kynshleiñ! Khie leit sha la ka kam! (*Ka phai noh bran, ka ïashong noh bad la ki paralok; u u shu peit kum u bieit*)

METELLUS Phi la shu lip hi jar, du! Nga lah ong lypa ïa phi ba ki dei ki mrad khlem dohnud.

LENTULUS : Ew, kaba nud, pleng! Imat ka la tharai ba nga la tieng. (*da ka khmat be-pyrwa u ïa-ïaid noh bad u Metellus sha ka liang mihngi jong ka kper, bad hangta ki ïohi ïa u Rangbah Shispah ba u wan phai na sha ka khilon sepngi lem bad la ki shipai bad ki koidi-kai ngut, u Ferro-*

vius, u Androklis bad u Spintho. U Ferrovius u long u briew uba khlaın bad uba khoı-khoi. Uba dang khie bha ka met. Ki lıewkhmut kıba heh bha, ki khmat ruh kiba peıt heh pyllew, ka ryndang kaba tylli. U long u briew uba thut shen, bad haba u la khıe dom u long kum uba lamwır. U Spıntho u long u brıew uba ıeıt, bad uba wad, tang ban pynsngewbha ïa la ka met, bad na kata ka daw u la leh beın palat ïa la ka met. Ka jıngbhabriew kaba ju don ha u ka la shu sep eı shaba ym don jıngkyrmen shuh ba kon phuh bıang. U Androklıs u ı sngewsıh, ı kumba un sa shu jaw ummat noh)

RANG.S. · (*ıa ka Lavınıa*) Shım kıne kı lok jong phi. Une uba rıt kum ueı (*u kdew sha u Ferrovıus*) u dei u Ferrovıus uba phi shaıt ıathuh khana. (*U Ferrovius u phaı sha u Rangbah Shıspah, u peıt dom ser. U Rangbah Shıspah u rah la ıa tıkdew kum ban maham ïa u*) Kynmaw, phı deı u Khrıstan, bad phı deı ban pynphai kylla ıa kaba snıew da kaba bha. (*U Ferrovius u leh dohïap ban pynjemnud noh ïa lade U kynrıah noh na ka jıngpynshoı, u leıt noh sha ka lıang mıhngı shajan u Lentulus, u pyndaıt lang kı ktı bad u dwaı marweı jar jar, u dem khohsıew*) Deı kumto, pleng ! ban synshar ïa kıne ki jaıtbrıew. Une pat u khun ka poı-eı (*u kdew sha u Androklıs uba wan ïaıd na sha kadıang u Rangbah Shıspah, u da leh thaıt duh mynsıem, ban khublei ia ka Lavınıa*) u deı u nong-aıksuıd. U deı u Greek, u dorjı suhjaın. U da deı shisha u nong-aıksuıd, ho ! wat leit tharaı bakla. Ka Paıd Pyrton kaba shiphew ka don uweı u labasa uba kı pynïaıd ha khmat barabor haba kı ıaıd lyntı. Une u brıew u ïa-ieit ïajuh bha bad uta u labasa. Mynta, phı ı, u leh sngewsıh ba ki la pynïakhlad ïa u na u labasa. (*u Androklıs ruh u kynslak sngewsih*) Ym dei kumta, menkñia? To me, wat da sngewsih than.

Mynta ngin sa ïa-ïaid pat bad u langsohmoh,(*U Andrcklis u leh sngewbha*) uba la pyniap artylli ki labasa bad u la bam im ia uwei u piru shynrang, baroh uwei. Sa ri noh ma me ia une u langsohmoh, lada me kwah. (*U Androklis u la leh sngewbha, u ïaid najan u Rangbah Shispah, u leit shong ha khyndew hajan ka Lavinia, sha kadiang jong ka*) Une pat u sew-bna-lat (*u bat artat ia u Spintho na ka ryndang*) u dei u Khristan, O, uba shisha ! U leit kurup leit lute lut ia ki templ baroh, u khunka, (*man ba u ïathuh ïa ki kam u Spintho u da khyrñiait artat na ka ryndang sopti jong u*), u pynpait u pynjot lut ia ki tiar ki tar, haba u la buaid, u khunka, u tuh ia ki khiew ki pliang ksiar, khunka, u kynrup jubor ia ki lyngdoh kynthei, khunka ! khie noh me ! (*u shop artat ïa u Spintho hapdeng ki koidi kiba iashong*). Me uba im tang ha ka leh sngewbha suda, khunka !

SPINTHO . (*kum ban duh mynsiem*) Shim me, shim! Ksih ia u pdot jong nga! Kynjat! Tangon! Kren bein katba mon ia nga, ia u Kynrad jong ngi ruh ki shoh ki kren bein kumjuh. Kata ka dei ka lynti jong nga sha bneng. U kynja martyr baroh u poi beit sha bneng, u da leh kumno kumno ruh. Kam dei kumta, Bah?

RANG. S. : Me uba kwah leit shata sha bneng, khie leit. Nga ngam kwah. Ba kin iohi hi ba ïadon lang ma me bad nga hajuh te, em, nga iehnoh.

LENTULUS . Ha-ha, kata te kaba dei. (*u kdew sha u Ferrovius uba dang dem khohsiew sah*) Ko Rangbah Shispah! une ruh u dei na kita ki lok-thab-shiliang-ka ngab-pynshah-pat-sa-shiliang, ne kumno?

RANG.S. : U dei kein, Rangbah. Phi donbok kein, lada phi kwah ban da tynjuh kai ïa u.

LENTULUS · (*ïa u Ferrovius*) Nga ïohsngew ba phi pynshah sa shiliang ka ngab haba ki briew ki thab ïa phi.

FERROVIUS (*Ki khmat pyllew jong u ki phai suki jai sha u Lentulus*) Da ka jingaiei u Blei, hooid, nga leh kumta mynta.

LENTULUS Kam dei ba phi tieng-eit, hynrei na ka daw ka jingriewblei nylla jong phi, keim, mo?

FERROVIUS Ngam ju tieng ia u briew. Nga tieng ia u Blei, bad nga pyrshang ban iaineh hangta.

LENTULUS Haw to, ngin iapeit kai (*u thab sbak ïa ka ngab u Ferrovius, u Androklis u la syier, u mut ban ieng ban pynsangeh noh, hynrei ka Lavinia ka bat ia u, ka shu peit tlib sha u Ferrovius U pat, khlem pynkhih u ñiuhmat khyndiat ruh, u phai, u pynshah sa shiliang U Lentulus u la lyngngoh, u shu rkhie noh, kik, kik, kum u lar- bieit, u thab biang,tang ba um nud thab eh shuh*). Nga pat, phi tip, ngan shu iap ha ka lehraiñ ban shah thab kumto bad ban shu sngap jar jar. Tang ba,kumta kein, nga ngam dei u Khristan, nga dei u riewshynrang. (*U Ferrovius u ïeng kneng kum u diengbah, la kumba un sa shu tyllep noh ia u Lentulus U Lentulus u la lieh ka khmat phlar ba u la kem tieng*)

FERROVIUS (*Kum u nembah u ban sa hap suki jai*) Ngam shym da long eh uba khlain ka jingngeit ha man la ki por. Uba nyngkong eh u breiw uba thab ia nga, kumba thab ma phi myntan, u kham khlain shibun ban ia phi, U thab jur haduh katta katta ba nga ngam shym khmih lynti ba un leh kumta. Ka wan ka jingpynshoi, ka jop thiaw ïa nga, bad dei ha kata ka por ba nga mad nyngkong eh ïa ka jinglehraiñ kaba da kthang palat. Ka mynsiem jong nga kam shym suk shuh tat haduh ba ngan da

leit dem khohsiew harud ka jongthiah jong u ha aspatal ban pnn map na u, (*u pynhap la ki kti ha ki tyrpeng u Lentulus, u da leh kum u kpa*) hynrei mynta nga la namg ban ïaleh pyrshah ïa ki jingpynshoi da ka bor ka bym dei shuh ka jong nga. Ngam lehraiñ shuh mynta ban shah thab. Ngam sngewbitar shuh.

LENTULUS (*u la syier that that*) To, khu—khublei ! (*u pyrshang ban leit noh*)

FERROVIUS Wat pyneh ia ka dohnud jong phi, ko samla. Peit bishar hi da ladc, ka lynti jong ngi ka kham bha ne em ban ía ka jong phi. Ngan kura mynta shi kura ïa ka ngab jong phi ; phi pat phin pynshah sa shiliang, bad phin shem ba ka mynsiem jong phi ka kham sngew hun ban ia kaba phi ai jem ia lade ha ki jingpynshoi jong ka jingbitar. (*u bat ia u Lentulus shiliang .ka kti, ka kti kamon pat u la kham mlon kum ban kura*)

LENTULUS Rangbah Shispah, phi dei ban iada ia nga.

RANG.S. Phi la pan-kwah hi ma phi te, Bah. Kane kam dei ka kam jong ngi. Phi phi la thab ia u arsien. Kaba bha eh mynta, shu siew noh khyndiat khynsoit, kan shu dep kumto

LENTULUS . O, shisha kein. (*ïa u Ferrovius*) Nga shu leh kai phi, Bah, myntan. Ngeit ìa nga. Ngam shym mut ban pynmong pynmynsaw ia phi. Hih, Bah, shim. (*u ai ka tyngka ksiar*)

FERROVIUS : (*u shim u bret ïa ka tyngka sha .u nongkhrong tymmen uba shong, uta ruh u shim pynkloi, u leit noh bran*) Ai ïa kaba phi don baroh ha kiba duk. Shah kein, lok jong nga, pynshlur ía lade. Ka met jong phi kan pang tang shiphang, hynrei ka mynsiem jong phi

kan shad kmen ba ka la jop ïa ka doh. (*u leh kum ban sa dung kura*)

ANDROKLIS : Ap shwa, Ferrovius, sangeh; phi kynmaw ha kato, ka shyieng tyngam jong uto uba khatduh ka da khein artat ? (*U Lentulus, u la ud tieng bad u pyrshang ban lait ban phet noh, hynrei u Ferrovius u bat skhem bha trait*)

FERROVIUS Kaba dei; hynrei nga la pyllait im pat ia ka mynsiem jong u. Sa lei, lada khein tang ka tyngam ?

LENTULUS Phim bit ban ktah kti ia nga, phi iohsngew ? Ka aiñ————

FERROVIUS Ka aiñ kan sa bret hi ïa nga sha ki sing lashai, wat lada nga shoh pyniap ia phi mynta ruh kam rat da kham sniew palat shuh Dwai mynta ba phin ioh ia ka bor ban shah, bad yn sa ai ha phi ia kata.

LENTULUS Ai ba ngan leit noh. Ka niam jong phi ka khang pyrshah ia phi ban ktah kti ia nga.

FERROVIUS Mar da khongpong, ka kyntu ia nga ban shoh ia phi. Kumno heit phin shu pynshah sa shiliang ka ngab, lymda phi la shah thab shwa shiliang ?

LENTULUS (*u la thap iam*) Nga la ngeit mynta ba phi kren ia kaba dei. 'Nga sngewsih kein, Bah, map ia nga ba nga kum ktah kti ïa phi hynne.

FERROVIUS · Ko khun, nga lah da pynjem ne ia ka dohnud jong phi ? Hato u symbai uba bha u la hap ha ka jaka kaba seisoh ? Ki kjat jong phi kin phai noh mynta sha ka lynti kaba kham bha ?

LENTULUS : (*tang ban ïoh lait noh*) Hooid, Bah, hooid. Don shibun ka jingshisha ha kaba phi ong.

FERROVIUS : (*u phuh da ka jingkmen*) Alle, wan noh bad ngi. Alle, ngin ialeit sha ki sing. Alle, ngin ïaleit shah lang ia ki jingpynshitom, bad ia ka jingiap.

LENTULUS (*u kyllon dem khohsiew, u ïam artat*) Waw ko mei! to wan rap ia nga! Mei! Ko mei!

FERROVIUS Kine ki ummat jong phi kin ai um ia ka dohnud jong phi ba kan sei u soh uba bha, ko khun. U Blei u la kyrkhu sbun palat ia ki jingpyrshang jong nga ban pynkylla ia phi Sngap, ngan iathuh khana ia phi ia kawei ka kambah —hooid kein, ka kambah shisha—kaba nga la leh ha Kappadokia. Uwei u samla—uba thik kum phi hi, u shñiuh ruh thik kum u jong phi hi—u wan kren bein ia nga, bad u shoh ia nga, thik kumba wan kren bein, wan shoh ma phi ia nga. Nga hap iashong baroh shimied bad une u samla ba nga ialeh shitom ban pynim ia ka mynsiem jong u, ynda lashai mynstep ym tang ba u kylla Khristan, hynrei u shñiuh jong u ruh u da lieh shaid kum ka ior. (*u Lentulus u ïapler*) To, phi shato, iashim, iarah noh ia une. U mynsiem u la trei donbor hapoh jong u, u samla uba phi! Khie iarah biang biang sha iing jong u, ia kaba shadien, ieh ha u Blei.

RANG. S. · Khie iarah noh sha iing. (*ki shakri, bad ka tieng artat, ki iarah kloi lan ïa u. U Metellus ruh u la thap ïabud lang, hynrei ka kti u Ferrovius ka bat ïa u na ka tyrpeng*)

FERROVIUS · Samla, phi dei u lok jong u. Sa da peit ba un poi hok sha iing.

METULLUS : (*u da leh burom palat*) O, hooid kein, Bah. Ngan leh kumba phi kwah. Nga kmen ba nga la ïoh ban ïa-ithuh bad phi. Phi lah ban shaniah ïa nga, Bah. Khublei! Khublei, Bah!

FERROVIUS · (*u da syrpud u da kyrkhu*) Ka jingkyrkhu na u Blei kan long ryngkat bad phi bad u lok jong phi. (*U Metullus u bud ïa u Lentullus. U Rangbah Shispah u leit biang shaba u shong ban thiah kai biang. Baroh baroh ki la shu ïasngap jar. U Ferrovius u pynhiar mynsiem suk jai, u leit sha ka Lavinia, u kner la ka k ban khublei*)

LAVINIA (*Ka shim ia ka kti jong u*) Kumto pleng, phi pynkylla ia ki briew

FERROVIUS Kumto, hooid. Nga la ioh ki jingkyrkhu ha ki jingtrei jong nga, wat la ngam da long shisha uba dei ban ioh, nga la btuit bunsien ha ka jingiaid lynti jong nga, ba nga jur eh kane ka jingkhoi-khoi mynsiem. Une u briew (*u da thab artat ïa u Androklis na ka met*)

ANDROKLIS (*u da jyrhoh*) Wat da tied seh kumto ïa ka met jong nga I la tip hi te ba phi mut ia nga.

FERROVIUS · Nga da thrang eh ban long uba tlot kum une u para hangne, ba da kaba long kumta nga lah ban long uba jemnud bad uba iaishah. La katta ruh, nga imat ka don ka jingpyniaid kaba naneng, kaba kham pynsting pynduna ia ki jingpynshoi kiba wan sha nga haba ïapyrshang bad ki jong une. Nga la ju ïohsngew ba ki parabangeit jong nga ki ïashah kynha, shah kawang maw, bad shah kren bein; hynrei nga tang shu poi pat ma nga ki ïasngap lut jar baroh. Ka jingdon jong nga ka pynthanda ia ka jingkhluit u paitbah: ki iasngap jar, ki iapynshah shkor sha nga ; bad kito ki bym ngeit ruh ki kylla bak lbak tang shu la ïakren markhmat bad nga. Katba nang mih kawei pa kawei ka sngi nga nang kham sngewhun ka mynsiem, nga nang kham shngaiñ. Man ka sngi, ka jingtieng, ka

jingshyrkhei, kaba ju ban khia ïa nga, ka la nang khami duna, kham sting mynta.

LAVINIA . Ka jingshyrkhei, phi ong? Kaei kata ?

ANDROKLIS : Phi i, hep, ka long kumne. Um ju sngew skhem ïa lade. Tharai mynta, ha ka minit kaba khatduh hapoh lympung, haba la pynieng riang ia ki nongkhalai wait ban iakhun bad u, bad uwei na ki u kren pynbitar ia u, u lah ban khie dom kynsan bad u lah ruh ban pyniap ia u nongkhalai wait.

LAVINIA Bha kumta, kein.

FERROVIUS . (*u kyndit kynsan da ka jingsngewtriem*) Kumno phi ong ?

ANDROKLIS (*ia ka Lavinia*) Wa, i hep !

FERROVIUS Kan shu bha hi ba ngan die ia la u Kynrad, kum u Petros ? Kan shu bha hi ba ngan leh kum u nongshohnoh ha ka sngi jong ka jingtynjuh ? Ko briew phi phim dei ka Khristan. (*u kynriah noh najan jong ka —kham sha pdeng, kumba u tieng ïoh bit pop na ka*)

LAVINIA (*ka rkhie*) Phi tip, Ferrovius, nga ngam dei ka Khristan man la ka khyllipmat. Ngam tharai ba don mano mono ruh kiba long kumta. Don ki por ba nga klet ïa ka jinglong Khristan, sa shu mih la ka mih ki ktien kumtba mih myntan.

SPINTHO : Sa pher aiu ? Lada phi iap hapoh ka lynpung, phi la long martyr ; bad baroh ki martyr ki leit poi sha bneng, kam pher aïu ki la leh mynshwa. Ym dei kumta, Ferrovius ?

FERROVIUS : Ka dei : lada ngi ïaineh haduh kaba kut.

LAVINIA : Tip ei, nga te ngam tip.

SPINTHO : Wat kren kumta. Kata ka long ka ktien kren-bein-blei. Wat ju ong kumta, nga maham ïa phi. Yn sa pynim ïa ngi, kam pher, te, kaei ba ngi leh.

LAVINIA : Phi ki shynrang te, imat, phin sa ïaleit beit sha bneng da ka jingshlur, bad ha ka jingjop phin ïa-ïaid pyneh la ki ryndang, bad ki turoi ksiar kin ïaput ban wan tan ïa phi. Nga ïa lade te nga ngeit ba lada ki shah rung ruh kin shu shah ba ngan phngian lyngba i thliew iba rit ha ka khyrdop ynda nga la kyrpad jur eh. Phi i nga ngam long kaba shu bha lynter. Don ki por, ki khyllipmat, ba nga long kumta.

SPINTHO Phi kren ramia, ko briew! Nga ong ïa phi ba ka jingiap martyr ka sait khuid lut ia baroh.

ANDROKLIS To ngin iakyrmen kumta kein, para, na ka bynta jong phi hi. Phi phi la im sngewbha, phi la bam la dih pahuh hai baroh shilynter, da kaba phi lute ia ki temple, ym dei ? Kumno re kumno nga shu sngew ba ka bneng lashai kan long kaba kynjah than eh ïa u briew uba ka jinglong kum ka jong phi (*U Spintho u shri bitar*) Wat da bitar seh, wa! nga shu ong kein ban pyntngen ia phi ïoh kumno re kumno phi shu iap noh hapoh ba thiah lashibit mynmied. Ki ong ka don te ka khlam ha shnong.

SPINTHO . (*u ïeng joit, u phet shane shatai ba u la tieng eh*) Ngam shiym poi pyrkhat ïa kata. Wow, ko Trai Kynrad! Pyllait im ïa nga ba ngan ïoh ïap kum u martyr. Shi eh! (*ïa u Androklis*) phi wan pynrung ka jingpyrkhat aïu kum kane ha ka dohnud jong nga, u para ? Ieh, ai ba ngan ïap kum u martyr mynta ka sngi, mynta noh hi, ïoh nga shu ïap ei shibit mynmied, ngan sa poi sha dujok. Em ! Me me dei shisha u nongai-

suid me la pynrung ia ka jingïap ha ka jingpyrkhat ong nga. Pom noh u pyrthat me ia me, iap noh me ! *(u thap ksih ïa ka ryndang u Androklis)*

FERROVIUS · *(u bat trait ïa u Spintho)* Ham, ham ! Balei kumto, para ? Phi da dom ! Phi thap leh da ka bor ! Phi rah la ka kti ban shoh ia la u para Khristan !

SPINTHO · Kaba suk eh ia phi ban kren kumta. Phi phi khlain. Ki thied ki jaw jong phi ki biang lut baroh. Hynrei nga pat uba dap tang da ka jingpang suda *(u Ferrovius u weng noh la ka kti kumba khñing)* Nga la kyrni than ka dih, ki thied ki jaw jong nga kim long shuh. Lashibit baroh shimied ngan sa shu ruma kulmar da kiba triem suda.

ANDROKLIS *(u sngewsynei lem)* To phi, para, wat da pynsngew than seh haduh katta. Baroh ngi dei hi ki nongpop.

SPINTHO *(u phuh samrkhie shri ïam)* Hooid, nga tip. Ban iakren hi ia ka jingshisha te, phi baroh ruh phi iapap hi kum nga kein.

LAVINIA *(Ka peit ibein ïa u Spintho)* Phi da sngewhun jai ba ioh ong kumta, mo ?

FERROVIUS · *(ïa u Spintho u kren tyngeh)* Dwai me, briew ! Dwai !

SPINTHO Kan myntoi aïu ban dwai ? Lada ngi ïap kum ki martyr ngi la shu kiew beit sha bneng, la phi dwai ne phim dwai ruh, ym dei ?

FERROVIUS · Kumno me ong ? Ynnai dwai ? *(u bat biang ïa u)* Dwai kloi, mynta mynta noh hi, khun ka ksew, khun ka 'sew-bam-pyut, khun ka seiñpuh, khun ka langtuh-kper, hynrei te ngan...........

SPINTHO : Shoh me, shoh ; kynjat ïa nga. Ngan map hi : me ïohsngew ?

FERROVIUS · (*u shop ïa u bran, ba u la sngew jli eh*) Phuit ! (*U Spintho u shad baïong ngit lngit u kyllon artat ha khmat u Ferrovius*)

ANDROKLIS Parabangeit baieit ieh ! ieh . . na ka bynta jong nga (*u kner la ka kti, u bat ïa ka sopti u Ferroivius*)

FERRIVIOUS Ïa kaei ? Balei ?

ANDROKLIS Wat leit khot seh ia u da ka kyrteng ki mrad. Ngim don hok te ban leh kumta Nga nga don ki ksew kiba nga la ialok bha. Uwei u bsein ruh uba nga ri, u ba la sngewtynnat sat ban iashongkai. Ïa nga la pynsan pynrangbah da ka dud blang Ym don shuh ka hok ba phin tule dangle da ka kyrteng u ksew, u bsein, ne u blang ia u jaitbriew kynsha uba kum une.

FERROVIUS Nga mut ban shu pyni, kein, ba kim don mynsiem.

ANDROKLIS (*um iamynjur*) Em, ngeit ia nga, ki don. Kum phi, kum nga hi kein. Ïa lade hi, lada nga tip ba ym don mrad ha bneng, ngam tharai ba ngan kohnguh ban leit sha bneng Pyrkhat lem seh, katno ki shah ka jynjar ka shitom hangne, kiba pli.

FERROVIUS Kaba shisha. Hooid kein, kaba shong hok. Ki dei ban ioh la ka bynta ha bneng.

SPINTHO (*u khie, u ïeng, u thap phet noh, bad u rkhie sammut kumba kynshi*)

FERROVIUS : (*u phai kynsan sha u*) Me ong kumno ?

SPINTHO : (*u la tieng*) Ngam shym ong ei ei.

FERROVIUS (*u kham la ka kti*) Ki mrad ki leit ne em sha bneng ?

SPINTHO : Ngam shym ong ba kim leit.

FERROVIUS : (*Um hun*) Em, ïathuh, ki leit ne kim leit ?

SPINTHO : Ki leit! Ki leit! (*u sied artat thiaw shaba um ïoh shuh u Ferrovius*) U khun ka mrad lakia, u da pyntieng sat ïa nga.

(*Ïohsngew ka jingsawa ki bikur*)

RANG. S. (*u kyndit na ba thiah*) Tenshon ! Ïa-ieng lain kum hynne. Shgap shane, phi ki koidi · Ïa-ieng joit joit, ia-iaid pynsmat. (*Ki shipai ki ïa-ïeng lain. Ki Khristan ruh ki ïa-ïeng naba shong*)

(*U briew uba rah la u dieng ñiah masi bordi u wan rung na sha ka khilon kaba hapdeng*)

NONGNIAH BORDI Ei, shipai ! Kynriah, pyllait lynti ia u Patsha.

RANG. S. U Patsha? Hangno uta u Patsha ? Me mem dei u Patsha, ne me dei ?

NONGNIAH BORDI Em, ngi dei ka kynhun ri-mrad. Kine ki masi jong nga ki iaring ia ka ruh u sing thymmai sha Kolisium. Pyllait lynti.

RANG. S. Me ong kumno ? Ngin bud ma ngi nadien u pum-pum jong me bad shiteng ka shnong kaba iabud nadien u sing jong me? Wat mut, Ngin ïaid shwa ma ngi sha khmat.

NONGNIAH BORDI Ka kynhun ri-mrad ka dei ka kynhun kaba ïaid ryngkat ryngkat bad ka kynhun nongbud jong u Patsha. Pyllait kloi ka lynti, nga ong ïa phi.

RANG. S. : Kata ka long kaba me ong ma me. Shgap,

ngan ong sa ma nga ïa me. Lada u sing u dei ha ka kynhun ki nongri-mrad, ka jymbam u sing ruh ka dei ha kajuh hi ka kynhun. Kine (*u kdew ïa ki Khristan*) ki dei ka jymban u sing, me sngewthuh ? Khie mynta, mareh sha la ki bordi · bad da nang akor ban ţip la ka jong ka jaka. Ïaid ! (*ki shipai ki sdang ïaid*) Ei, phi ki Khristan da kham ïakam ki kjat, shato.

LAVINIA · (*ka iaid sha khmat*) Alle, pynsmat, phi ka jymbam sing na shadien, iabud. Nga te ngan long sohkhyllam, ngan long tungtap.

UWEI U KHRISTAN · (*u rkhie artat*) Nga ngan long syrwa.

SA UWEI PAT Nga te ngan long dohkha.

SA UWEI PAT U Ferrovius un long niang-kwang uba ki la syang tylli ha ding.

FERROVIUS (*u ring mynsiem jur, u sa pynhiar*) Nga sngewthuh phi mut aiu To, kam lei lei, ieh ngan long niang-kwang syang tylli ma nga Ha, ha, ha, (*u rkhie ïap-ang, u ïa-iaid lang artat*)

ANDROKLIS (*u bud nadien*) Nga te ngan sa shu long doh shain, doh tylliat. (*Man ba ki ïapynlong jymbam ïa lade ki iarkhie artat shaia shi shaid, ba ki sngew thamula*)

RANG. S. (*um lah shah shuh ba ki la iarkhie pashait*) Sngap jar ! Da ialeh kum kiba sngewthuh ïa kaei ka ban sa jia ia phi. Ka akor aiu kum kane ba ki martyr ki pyni ? (*U peit sha u Spintho uba sahdien bad ka khynñiuh artat*) Nga tip me pat men long u jymbam aïu ynda la poi ka por bam. Men long u jymbam pynkynroi prie. (*U khynñiat artat ïa u sha khmat.*)

SPINTHO : Kata ka long kaba sngew ma phi : nga ngam pat long te uba la bit ban ïap.

RANG.S. : Ka kham bit ïa me ban iap ban ïa kaba me im, ko khun ka sniang!

(Ki ïa-ïaid lyngua ka kper shaphang sepngi Ki masi bordi kiba ring ïa ka kali-dieng ha kaba ki pynshong ïa ka ruh-dieng u sing ka wnn rung lyngba ka khilon kaba hapdeng)

—0—

ACT II

(Hadien ka jaka shong u Patsha, ba la ker kum i kamra rit, ha Kolisium, ha ka ba ki nongïashim bynta baroh ki ïalum, shwa ban rung sha ka lympung. Hapdeng, lait kum ka lynti ïaid kaba ïar ban poi shaduh lympung, bad kane ka lynti ka wan hiar na ka tbian kaba ha khrum jong ka kamra-shong-Patsha. Ha baroh ar liang jong kane ka lynti, ki kyndon ki kiew shatei sha jrong shadien ka kamra-shong-Patsha bad ki ïakynduh lang ha kaba long kum ka jyngkieng pyngkiang ïa ka lynti. Hamar ban sa rung sha kane ka lynti don ar-tylli ki ïit-nar, kawei kawei ha kawei ka liang. Sha ka liang sepngi jong kane ka lynti, kata ka mut, sha kamon haba mih na ka kamra-shong-Patsha ban wan ïeng ha ka jyngkieng, ki ïashong kito ki ban sa long martyr Ka Lavinia ka shong kham shaneng, ka bun jingpyrkhat bad ka pyneh ïa lade ban iakynduh markhmat ïa ka jingïap. Sha kadiang jong ka u Androklis u pynbyrngia, u pynmyllen ïa lade da kaba thum kai ïa ka miaw. U Ferrovius pat u ïeng hadien jong ki, u peit sawtreid ki khmat, ka met baroh shirynïeng ka beit pyneh ba u la pynkut la ka jingmut. Sha kjat ki kyndon u shong u Spintho, u bat arti ïa la ka khlieh ba u la sngew shyrkhei ban sa poi sha ka jinglong martyr. Sha ka liang mihngi pat ki nongkhalai wait ki ïashong ïa-ïeng katba mon, ki ruh ki ap kum ki Khristan, ban poi ka pali jong ki ban rung sha ka lympung. Uwei na kine, u Ritiarius, lane u nongbret-jar, uba i kumba u shah lyngkhuit, u bat ha la ka kti ïa ka jar bad uwei u nar-laipnat. Uwei pat (u Secutor) u kieng la ka jymphongnar, bad u bat la ka waitlam. Ha kawei pat ka kti u rah ka tupia nar kaba lait thliew tang khyndiat ïa ki khmat. U Nongkynto jong ki nongkhalaïwait u shong ha ka shuki kham jngai na ki.)

(U khynnah-pyrta u wan rung na ka lynti.)

NONGPYRTA : Ka jingïaleh kaba hynriew · U Ritiarius pyrshah ïa u Secutor.

(U Ritiarius u shim u rah la ka jar. U Secutor u phong la ka tupia nar, baroh ar ngut kin sa ïarung sha lympung, u nongbret-jar u da sad pynbeit ïaïaid artat la u shñiuh da i brut rit; utai uwei pat u teh pynskhem ïa ki jingteh baroh, bad u da pynkhih artat la ki tyrpeng ba kan shong kylluid ka jymphong. Baroh arngut ki da ïa-peit ïa lade ha ki ïit-khmih shwa ban rung sha ka lympung).

LAVINIA : Kin da iapyniap shisha, kitai ?

SPINTHO : Kin da ïapyniap kein, lada ki nongpeitkai ki pyni dak da kaba kdew la ki tikmie sha khyndew.

NONGKYNTO · Men tip aiu ma me ? Ki nongpeitkai shisha, du! Me tharai ba ngin shu pyniap kai ïa u briew uba shong dor sanphew talent, tang ban pynsngewbha ïa u paid-kar ? Ngan peit kai uno uta u briew jong nga u ban nud ban leh kumta.

SPINTHO : Nga nang pyrkhat ....

NONGKYNTO : *(u da peit bein artat)* Men pyrkhat aïu kum ma me ? Uei hi u ban pynsngew ïa kaba pyrkhat ma me ? Tang ba ïa me te kin da pynïap shisha, wat khuslai !

SPINTHO : *(u shu ud, u tap noh la ka khmat).*

LAVINIA : Kata, phi mut ban ong ba ym ju don ba shah pynïap lait noh tang ma ngi ki Khristan, kiba pli ?

NONGKYNTO : Em, lada ki theisotti ka blei Vesta ki pynnoh la ki tikmie sha khyndew te, ka long da kumwei pat kein. Ki, ki dei ki thei don-burom don-kyrdan.

LAVINIA : U Patsha pat um ju leh ei ei ?

NONGKYNTO : O, u leh kein! Kum haba ki theisotti ka Vesta ki la shu kwah rhah ba uwei na ki nongkhalai wait ïoh-mon u Patsha un shah pynïap noh, u Patsha u kdew pynkloi noh la ki tikmie sha bneng.

ANDROKLIS : Balei kim shu leh mynleh kum ban ïapynïap uwei ïa uwei ? Balei kim shu leh mynleh kumba la ïap, kin sa ring noh ki briew shabar kum ïa uba la ïap shisha, hadien kata kin sa khie biang kin leit noh bran sha la ïing, kumba leh ki aktor.

NONGKYNTO . Peit shane · me, me la kwah tip than eh. Yn nym don ka leh-mynleh lashai ynba wan mih u sing thymmai : me, shu hun noh tang katta. U sing ruh u la thngan bha.

SPINTHO (*u ud sngew shyrkhei*) Wow ko Trai ! (*ïa u Nongkynto*) Balei phim shu sngap khlem da ïathuh ïa kata baroh ? Khlem da ïohsngew ïa kata ruh, ka la biang te ka jingshyrkhei ïa ngi.

ANDROKLIS Nga sngewtynnat ba u sing u la thngan. Ngam mut kein ban ong ba nga kwah ba un shah jingit uba pli, hynrei un kham bang bha ka bam ynda haba u bam ïa nga. Ju don hi ka khep kaba pynsngewbha haei haei ruh !

NONGKYNTO : Ei ! sngap shane : me, wat leh mutlob. Alle bad nga, ber noh tang shi-synsot u dhup ha ka duwan. Tang katta la biang te me, ba men lait noh.

ANDROKLIS : Em phi, Bah : nga sngewnguh shibun eh ïa phi, hynrei ngam dei ban leh kumta.

NONGKYNTO : Wa ! ban pynim ïa lade ruh mem kwah ?

ANDROKLIS : Em phi, ngam treh. Ngam lah, ïa, ban leit kñia ha ka Diana. Ka, ka dei tang ka nongbehmrad, phi tip hi, bad ka pynïap katba ïoh.

NONGKYNTO : Sa lei hangta? Jied la ka jong ka duwan kein me kat kaba me mon. Kñia ha u Jupiter. U ruh uba sngewtynnat ïa ki mrad. Ïa lade ruh u ju kylla mrad haba u shım shutı na ka kam-blei.

ANDROKLIS : Em phi Bah, phı la bha sat, te, tang ba ngam sngewdeı phi ban pyllaıt im ia lade da kata ka rukom.

NONGKYNTO : Ngam shym ong ıa me, leh ba men pyllaıt im ïa lade, nga ong leh ban pynsngewbha ïa nga.

ANDROKLIS : *(u la ksaıd kumba lynga jıngmut)* Wat leıt ong seh kumta. Phı la buh ıa nga ha ka khım. Nga tıp ba phı pyrkhat bha na ka bynta ıong nga, bad nga kthang ka dohnud ban pynsngewsıh ıa phı. Ba phin da lah ban pynbeıt ba ngan aı jingkñıa haba ym ïohı mano mano ruh, dang long shirukom. Hynreı ngan hap leıt rung shapoh lympung bad la kı paralok, ka ktah ıa ka ıjoı, ïa ka burom brıew keın, bah.

NONGKYNTO Ka burom ! ? Me don burom hı kum me u dorjı ?

ANDROKLIS · *(u da leh rıt artat)* Lehse ngam shym deı ban pyndonkam da ka ktıen 'burom', lada phı sngew ba ka la khor eh. La katta ruh, phı ı, Bah, ngam sngew shong hok ba kıweı kıwei pat kı dorji kın bud-nam na kı kam jong nga.

NONGKYNTO : Tip, men dang kynmaw ma, ïa kata baroh ynda me la sma ïa ka shyntur u sing la shibıt ynda u la ang pynpaw la ki 'nıat-khla ban patar ïa me ?

SPINTHO : *(u ïeng joıt u kyang ba u la triem eh)* Ngam lah shah shuh ! Hangno kata ka duwan ? Ngan leit kñia noh.

FERROVIUS : Judas Iskariot ! Pyrdet jingmut, khun ka ksew !

SPINTHO : Ngan sa kylla kaba mut pat hadien. Nga da mut shisha ban ïap ha lympung. Ban ïap kum u martyr bad ban kiew sha bneng, tang ba ynnai mynta ka sngi, ynnai mynta, ynnai, tat haduh ba ki thied ki jaw jong nga kin da la ïaid beit biang. Sa kawei pat ruh, nga dang samla than eh. Nga dang kwah ban leh sngewbha sa khyndiat por (*Ki nongkhalaiwait ki ïa rkhie ïa u*) Ïathuh lem seh, haei kata ka duwan? (*u mih artat u leit bran*)

ANDROKLIS (*u peit sha u Nongkynto, u kdew sha u Spintho*) Bah, nga te ngam lah phi ban leh kum utai, wat la nga mon ban pynsngewbha ïa phi. Wat leit ong shuh mo ïa nga?

NONGKYNTO Dep shato me lada me la kwah hi ban iap, ngam lah ban khang ïa me. Tang ba ym dei u niang-jynreiñ kum uto myntan uba lah ban pynkylla ia ka jingmut jong nga.

FERROVIUS · Ka jingsuk ! Ai ba ka jingsuk kan wan, wat pynshoi ïa u. Kynriah shadien jong u, me u Spitan !

NONGKYNTO : (*u la shla, u da saw kyrang artat*) Ba kin da thong tang ar tylli ki prek sarang ruh, ngan rung shapoh lympung da lade hi mynta ka sngi ban ai jingsneng ïa me, ba me nud ban kren ïa nga kumta. (*u Ferrovius u tur sha khmat*)

LAVINIA : (*ka ïeng kloi lan hapdeng jong ki*) Bah ! Bah ! Phi lah da klet, ne ?

FERROVIUS : (*u pynjem noh ïa lade da kaba shitom*) Ïiw eh ! Shish phi ! Kane ka mynsiem khoi-khoi jong nga kaba runar ! (*u phai sha u Nongkynto. Ka Lavinia ruh ka shong noh ba ka la palei biang ka jingmut*) Map ïa nga, ko para, (*u kren ïa u Nongkynto*) Ka dohnud jong nga ka shla

pynban da ka jingbitar, ha ka jaka ba ngan pyrkhat lem ïa ka mynsiem jong phi.

NONGKYNTO : Phuit ka ! (*U phai noh artat da dien ba u la ijli eh bad u leit noh sha la ka jaka shong*).

FERROVIUS : (*u pynbud shuh shuh*) Nga klet lut baroh. Nga kum pyrkhat pynban ban ong ïa phi ba nga kloi eh ban ïakhun bad phi tang shiliang-ti, yn shu teh noh ïa kawei pat shadien.

NONGKYNTO : (*u phai kynsan, u da dcm bha*) Kumno me ong ?

FERROVIUS (*hapdeng ka jingshitrhem bad ka jingdom*) Wa ! Wat ai jem ia lade ha ka jingbitar. Nga ruh nga lah ban khie bitar kum phi da kaba suk eh, nga lah . . . (*Wan poi noh u nongri ïa ki mrad, bad u pynïakhlad noh ïa ki, ïa lade pat u lah bitar lep*).

NONGRI MRAD: Ka kam aiu kum kane ? Uei uba pyllait ïa uto u Khristan myntan ba un wan sha ka jaka set-mrad hamar ka por ba ngi ïa pynkynriah ia u sing sha ka ruh kaba hajan ka lympung ?

NONGKYNTO : Ym shym don ba pyllait mano mano ruh : u pyllait hi.

NONGRI MRAD : Ki sing ki lah bam lut khoit ïa u ! (*Ka jingsngew lyngngoh tieng, baroh baroh. Ki Khristan ki ïa-ïeng, ki la ïasngew lyngkhum ka jingmut. Ki nongïakhalai-wait ki shong kumba kim sngew ei-ei tang ba ki biria ki khmat. Baroh baroh ki ïakren, ki ïa jam, uba ïam uto, uba rkhie uto, la khynwin hi ñiak*)

LAVINIA : A! U papun, uba pli !

FERROVIUS : U kylla-jutang u la sep artat katto ! Dei ban ïaroh ïa ka jingbishar hok u Blei !

ANDROKLIS : Uba pli u sing, imat u la thngan than eh kein, um banse shuh.

KI KHRISTAN : Balei ? U la shah ban ? Wow ! Sngew tieng du ! Sngew triem, phi ! Khlem da ai por khyndiat ruh ba un kylla kaba mut ! A Blei ! to isynei ia uba pli u nongpop. Ani wow, ngam sngewlah shah phi ! Hapoh ka pop hi bran ! Ani wow ! Ani wow !

U NONGKYNTO : Ieh kumto kein un jah kwah artat.

KI NONGKHALAI WAIT U leit ruh kumba da iabuh khnang. La long hi kumba ïap martyr. Phim lah ialeh bad u sing tymmen ! Utei u menkñia pat um sngewtynnat. Peit ia ka khmat jong u ! Dang bhabriew u ksuid ! U Patsha un sa shu rkhie ïap-ang ynda u tip. Ka jingsngewsamrkhie kaba la kein. Ha-ha-ha !

NONGRI MRAD · Katto te um rat da thngan shuh, um rat da khyllie shuh ka khmat ban peit ïa uwei pat u Khristan haduh shi taïew ne.

ANDROKLIS : Phim shym lah Bah, ban pyllait im ïa uba pli kynrad ?

NONGRI MRAD . Pyllait im, me ong ! Yn pyllait im na u sing uba la long kum uba lamwir ba u la thngan than eh ! U sing ruh uba dang shu wan rah na sha khlaw, saw taïew ruh ym put don ! Slem ka ktien, u lah shu klun tylli shwa ba phin ong "ieh."

LAVINIA : (*Ka shong biang noh*) Shish, uba pli u Spintho ! Kaba kham sngewsynei ka long ba yn nym khein ba u la ïap kum u martyr.

NONGRI MRAD : Ieh kumto kein, un dep artat ! Mano ban tip ba un leit rung beit ha ka shyntur u sing, khlem da phah ?

ANDROKLIS : Nga tharai katto te u sing un nym bam shuh phi ïa nga.

NONGRI MRAD : Hooid me · U Khristan te u Khristan hi, pleng ! Pyrkhat tang ïa lade ! Nga pat ngan leh kumno mynta ? Ngan jubab kumno ïa u Patsha ynda u iohi ïa u sing shoh-samthiah uba wan rung sha lympung ?

NONGKYNTO : Wat leit ong kumno kumno ruh. Shu pyndih ïa u sing tymmen jong me shityndong duma-sla ka 'ïad-sah-snem, bad ai bam shi lyngkhot ka kha-piah, un sa thngan biang tang jing-jang (*Ki iarkhie*).

NONGRI MRAD : Hooid : me te men lei, kren katba me mon ; ma nga seh. ....

NONGKYNTO : (*U ïeng pynkloi na ba shong*) Shh ! Ei ! Ïasngap shato ! U Patsha ! (*U Nongri mrad u phet jyndat. Ki nongkhalaiwait ki ïa-ïeng laiñ shrak*).
(*U Patsha u wan rung na sha ka liang ki Khristan, u ïaid ïakren bad u Metellus, ki nongbud pat nadien*).

KI NONGKHALAI WAIT : Khublei Kaisar ! Ngi ki ban sa iap ngi khublei ïa phi.

KAISAR . To, sa ïa khie suk lashai, lok baroh.
(*U Metellus u ïabat kti bad u Nongkynto uba leh kumba um da kwah eh ban ïakhublei*).

LAVINIA : Ka jingkyrkhu ïa phi, Kaisar, bad ka jingmap ruh !

KAISAR : (*U phai ba u ïohsngew ïa ka jingkhublei phylla*) Ym don jingmap ïa ka niam Khristân.

LAVINIA : Ngam shym mut ïa kata, Kaisar. Nga mut ba ngi map ma ngi ïa phi.

METELLUS : Tet ! Ka jingkren mon kaba la palat ! Pha tip ne em, pha ka kynthei, ba kaei kaei kaba u Patsha

u leh kam ju lah ban long kaba sniew, bad namar kata ym ju donkam ban map ïa u.

LAVINIA · Nga tharai u kham sngewthuh u Patsha, phi. La katta ruh, ngi map ïa u.

KI KHRISTAN BAROH : Amen !

KAISAR . Metellus, phi ïohi mynta ïa ka jingsniew ha kaba leh pyrkhing than eh. Kine ki briew ki tip ba kim don jingkyrmen, namar kata ym don ba lah ban khang ïa ki ban kren katba ki mon ha nga. · Ki la long khlem akor la kat ki nongkhalaiwait hi.. Uno uta u Greek nongaiksuid ?

ANDROKLIS (*U da ieh rit, u da ktah artat la ka shyllang-mat*) Ma nga, ko Khrawbor-hajar-nguh !

KAISAR Khrawbor-hajar-nguh! ? Ish! Ka nam thymmai ! Haba kumta, ki kam jadu aïu me nang?

ANDROKLIS Nga nang ban pynjah ïa ki thapbasim, nga shu kyrshut da u shok dorji, bad nga nang ruh ban ïashong ryngkat bad la ka tnga khlem shoh ïa ka.

KAISAR : Tang kumta?

ANDROKLIS : Ba phim tip kein, Kaisar, ïa ka tnga jong nga, hynrei te phin leit ong mo kumta ?

KAISAR : To, me lok, to, lehse ngin sa thaw lad ba ka jing-leit jong me kan long kaba suk. Uno pat uta u Ferrovius?

FERROVIUS : Ma nga.

KAISAR · Ki ong, hana, me uba nang bha ban ïashoh briew, ym dei?

FERROVIUS : Ban ïashoh ka long kaba suk, hynrei nga nang ruh ban lap, Kaisar.

KAISAR : Kata lei lei te ka nang kham suk, em ?

FERROVIUS : Ia nga te em, Kaisar. Ka jingïap ka shitom ban ïoh ia ka doh jong nga, ka jingialeh pat ka wan suk jai jai ha ka mynsiem jong nga (*u thab la ka shadem kumba sngewwsih*) Nga long shisha u nongpop. (*u dem khrup ha ki kyndon, kum uba ym kwah leh ei ei shuh*)

KAISAR : Metellus: Kan bha ban ioh pynrung ïa une u briew ha ka pyrton kaba ap ia nga.

METELLUS · Kam bha, Kaisar. Une u ban pynsniew lut ïa ka jingsngewbha jong kiwei. Don ki briew kiba ym long ban ïakren biria ha khmat jong ki, ki briew kiba ka jingiatiplem jong ki ka shu iaid pynat shadem sah. Une u briew un pynlehraiñ, pynjahburom ïa ngi khlem wai.

KAISAR : Na kata ka daw kein ba ngi dei ban ioh ia une u briew. U Patsha un lah don eh katno tylli ki jingiatiplem? (*Ia u Ferrovius*) Ha sngap, Ferrovius, (*U Ferrovius u shu kyrngah la ka khlieh khlem da peit*) Yn nym pynmih duna briew na ka liang jong me bad ki paralok jong me la shibit ynda me iamih sha lympung. Yn ai ruh ba men ïabat la ki atiar, bad yn nym don palat nalor uwei u nongkhalaiwait ïa uwei u Khristan. Lada me lait im na ka lympung shibit, ngan sa pynshahshkor kyndiang ïa ki jingkwah jong me baroh bad ngan pynrung ïa me ha ka pyrton-ap-Patsha. Wat lada me pan ba ym bit shuh ban kylli jingkylli shapang ka jingngeit jong me ruh, ïa kata ngan nym kyrngah lehse.

FERROVIUS : Ngam treh ban ïaleh. Nga kwah ban shu ïap kumto. Ka kham bha ba ngan ïa-ïeng lang bad ki angel rangbah, ban ïa kaba ïa-ïeng lain bad ka

pyrton ap-Patsha.

KAISAR : Kita ki angel rangbah jong phi, tip ki dei kiei ngam tip, nga tharai kin kham sngewtynnat pynban ban shimbriew thymmai na ka pyrton-ap -Patsha. Tangba la katta ruh, ka shong hi ha phi. Alle· ngin ïaleit peit noh ia ka tamasa.

(Katba ka kynhun ïngsyiem ka nang kiew ïa ki kyndon, u Secutor bad u Ritiarius ki lah wan phai na sha ka lympung. U Secutor u la bit pui pui baroh shiryniëng u leh dom U Ritiarius pat u wiat samrkhie ka khmat)

SECUTOR : O, u Patsha ! Ïa, ngin da ïakylli. Kaisar ! Nga kwah ban kylli, hato ka long neem kaba dei ïa u Ritiarius ba, ha ka jaka ba un shu bret beit ïa ka jar halor jong nga, u da ring shwa ha khyndew ban pynlynguh pum, bad ynda ngam iohi shuh u sa kynrup ïa nga. Ban da ki theisotti ka Vesta kim shym la kdew la ki tikmie shajrong te nga lah shu ïap ei hynne.

KAISAR : *(U da sangeh shwa na ba kiew)* Ym don ei-ei ha ki rul kaba khang ïa kata.

SECUTOR : Kaisar ! Ka dei ne kam dei ka buit jakhlia?

KAISAR : Em, ka dei ka buit pum-pum, kein, lok. *(Ki ïarkhie donakor ki briew)* Sa shisien te me da pynkhreh lypa noh ïa lade.

SECUTOR : Ieh un pynkhreh lypa ma u ïa lade. Ynda ngi ïakynduh biang sa shisien, ngan shu kawang ïa ka waitlam jong nga ha ki khongdong jong u, bad shwa ba un kynthih ban phet, ngan klum ïa u da ka jar jong u hi, ngan khñiot artat na ryndang *(u peit sha u Ritiarius)* Me sa da peit lada ngam leh kumta. *(u leit noh artat, u leh phoi, leh dom)*

KAISAR : (*Ïa u Ritiarius uba dang rkhie sah*) Kine ki buit te Bah, kim dei phi ki buit stad. U paid nongpeitkai u sngewtynnat ban ïohi ïa u briew uba iap ha ka jingbhabriew bad ha ka burom. Lada phi pynbit khyndew noh ïa ka khmat u nongïaleh jong phi bad phi pynjakhlia de sa ia ka jymphong nar jong u, u paitbah un pyni ba um sngewbha, bad un nym shah ia phi ban pynïap ïa u, bad ynda poi pat ka pali jong phi u paitbah un kynmaw bitar ïa ka buit khutia jong phi bad un kdew la ki tikmie sha khyndew.

RITIARIUS . Dei na kata ka daw kein, Kaisar, ba rga leh khnang kumto. U lah iathong lypa bad nga shiphew sesters ba un jop ma u. Lada nga pyniap ia u hynne, nano pat ngan leit beh ïa ka tyngka iathong?

KAISAR (*u rkhie sammut*) Khun ka dakaid ! Ki buit-tuh jong me ki jaitbriew te kim ju duh! Ngan beh lut khoit, me, ïa me baroh, ngan buh noh da ki hati ba kin ïalympat. Ki hati ki dang ïalympat hok. (*u kiew noh shatei sha ka kamra shong, u tied ïa ka jyngkhang, u Captain na shapoh u plie, bad ïa lade pat u ïeng beit kniang ba un ïaid u Patsha.*)

(*U khynnah pyrta u wan, ki bud pat lai ngut ki nongtrei kiba rah la ka jingkhung kaba kynthup ïa ki waitlam, katto katne ki tupia nar, katto katne ki nar lyngknap ban da shadem, ki lyngkhot jymphong nar, bad ki pynshet lut ïa kine shijaka*)

NONGPYRTA : Lada phi sngewbha, Kaisar: mynta yn pyni sa ka jingïaleh kaba khatwei ! Ki nongkhalaiwait bad ki Khristan.

(*U Ferrovius u ïeng kynsan, u la kloi ban ïap martyr. Kiwei kiwei ki Khristan pat ki pdiang ïa kane ka jingpynbna*

ha la i jong i jong i rukom. Don kiba kmen bad kiba shlur don kiba shu sngap leh khia-thew, don kiba jaw ummat ba kim lah leh ei-ei, don pat kiba ïapiam khublei para ki hi bad ka dap mynsiem. U Nongpyrta u leit phai noh).

KAISAR · *(u phai na jyngkhang shwa ban rung)* Ka por ka la poi, Ferrovius. Ngan shong hangne ha ka kamra jong nga, bad nangne ngan ïohi ba kin pynïap ïa me; haba me hi me la sngewpoh ban wan rung sha ka pyrton-ap-Patsha. *(U rung shapoh. U Captain u khang ïa ka jyngkhang, u ruh u sah lang shapoh bad u Patsha. U Metellus bad kiwei kiwei kiba na ïngsyiem ki ïashim la la i jaka shong. Ki Khristan, hapoh ka jingïalam jong u Ferrovius ki wan sha ka lynti ban rung sha lympung).*

LAVINIA *(ïa u Ferrovius)* Khie ! Leit biang, mo !

NONGKYNTO Ei, ap shwa. Phi ki Khristan phi dei ban da iakhun. Shim ïa rah kine ki atiar.

FERROVIUS · *(U shim kawei ka waitlam)* Ngan ïap ryngkat bad ka waitlam ha ka kti jong nga ban pyni ïa ki paitbah ba nga lah eh ban ïakhalaiwait lada ka long ka mon u Kynrad jong nga, bad ba nga lah ruh da kaba suk ban pyniap ia u briew uba wan ban pynïap ia nga, lada nga mon.

NONGKYNTO : Phong kato ka jymphong nar me !

FERROVIUS · Ngam treh jymphong nar.

NONGKYNTO : *(U kynhied)* Leh kumba la phah ïa me ban leh. Phong kato ka jymphong nar.

FERROVIUS . *(U bat bha ïa ka waitlam, u peit dukhi artat)* Nga la ong naduh hynne ngam treh jymphong nar.

NONGKYNTO : Te kumno ngen ong lashai lada ki kynnoh ba nga phah lyngkhuit ia u briew ban ïaleh bad ki briew

jong nga kiba la riam shrak da ki jymphong nar suda ?

FERROVIUS : Wat ong kumno kumno ruh, shu dwai : bad wat tieng khyndiat ruh ïa ki syiem jong kane ka pyrthei.

NONGKYNTO : Dut ! Ka bieit mynthi ! (*u la shu dait la ka shyntur, um tip shuh aïu un leh*).

ANDROKLIS : (*ïa u Ferrovius*) Leit da kaba suk, para, khublei, tat haduh ba ngin da ïashem biang ha ka ri kaba suk bad kaba phyrnai.

NONGKYNTO : (*ïa u Androklis*) Me ruh uba dei ban leit te me ! Shim kawei ka waitlam nangtai, jied, phong ka jymphong nar kaba biang ia me.

ANDROKLIS : Em phi, Bah, nga te ngam nang, phi, ban iakhalaiwait. Mynno mynno ruh ngam put ju mlien. Ngam put ju lah ban ijli iano ïano ruh haduh ban da bah sa da ka wait. Ieh, kam lei lei. ïa nga kin sa shu bret sha ki sing, ryngkat bad ine i Kong.

NONGKYNTO · Te, kynriah noh me nangto, wat bun ktien shuh. (*U Androklis u kynriah sharud da ka khmat kaba sngewbha, khlem dom khlem bitar*) To, mynta, me la iakloi em baroh hangto ?

(*Wan sawa ka bikur na sha lympung*)

FERROVIUS : (*U da kyndit triem, u da khih sa ka met*) Bneng ! Ai ha nga ka jingkhlain !

NONGKYNTO : Oho, heb ! Me lah da sngew tieng, ym dei ?

FERROVIUS : Ko briew ! Ïa nga hi ym don ka jingtieng kaba kham pyntriem ïa ka met ban ïa ka jingtieng kaba wan mih na kato ka jingsawa myntan. Haba nga ïohsngew ba riew ka bikur, ne ba tied ïa ka ksing, ne ïa ka jingsawa khriang, khriang, haba ïakynduh isbad para isbad, ne ïa ka jingriew wut ! haba her u maw na ka knah, nga

sngew kumba ka ding ka par ha ki thied snam jong nga. Ka snam ka khluit bad ka wan kiew sha ki khmat. Ha kata ka por nga dei ban tur ; nga dei ban pom ; nga dei ban jop ; haba la rung kum kata ka mynsiem ha nga ym don jingthikna shuh wat ïa u Kaisar hi ruh hangtei haba u shong mynta. Wow, ko parabangeit jong nga, dwai jur ! Sneng tyngeh ïa nga ! Pynkynmaw ïa nga ba nga tang shu rah shajrong ïa ka waitlam ban thew pom ruh, ka burom jong nga ka la kyllon, bad yn sa sahnarphna biang sa shisien ïa u Kynrad jong nga.

ANDROKLIS : Shu pyrkhat noh haduh katno phin da pynmynsaw, pynpang lehnohei ïa ki nongkhalaiwait kiba pli.

FERROVIUS : Em, haba pynïap ïa u briew um ju pang shuh.

LAVINIA Sa tang ka jingngeit kein kaba lah ban pyllait im ïa phi.

FERROVIUS . Ka jingngeit ! Kaba kumno ? Ki don ar jait. Kawei, ka jingngeit jong ngi. Kawei pat, ka jingngeit u riewthma, ka jingngeit ha ka jingïaleh, ka jingngeit kaba pynpaw ia u Blei ha ka waitlam. Ngan leh kumno lada kane ka jingngeit ka wan tyllep ïa nga ?

LAVINIA : Phin sa shem hi ïa ka jingngeit jong phi kaba shisha ha ka khyllipmat jong ka jingtynjuh.

FERROVIUS :· Kata keiñ kaba nga tieng eh ma nga. Nga tip ïa lade ba nga dei u nongïaleh. Da kumno ngan sngewskhem ba nga dei u Khristan ?

ANDROKLIS : Bret noh ïa ka waitlam keiñ, parabangeit.

FERROVIUS : Ngam lah. Ka lah dambit ha ka kti jong nga. Kan kham suk ïa nga ban bret noh ïa ka samla kaba nga ieit na ka kut shadem jong nga. *(u leh kumba*

tieng) Wow ! Mano ba kren bein-blei kumta ? Ym dei ma nga.

LAVINIA : Ngam nang kren pyntngen shuh, paralok. Ngm nud ban ong wat ïada ïa la ka jingim. Kaei re kaei kaba kyntu hapoh dohnud jong nga ba nga dei ban iohi ia phi ba phi shu mait naphang ban khuid ka lynti jong phi sha bneng.

FERROVIUS : Kaba dei !

ANDROKLIS : Hynrei lada phi la mut ban phet noh na ka jingngeit jong ngi te, para, balei ba phin da leit pynmeng pynmynsaw ïa kiwei pat ? Wat ïakhun shuh kein. Shu thang noh da u dhup.

FERROVIUS : Thang da u dhup, me ong ! Lano lano ruh em !

LAVINIA Kata ka long tang ka jingsarong, Ferrovius.

FERROVIUS Tang ka jingsarong ? Kaei pat kaba kham shongkun ban ia ka jingsarong ? (*Ka jingïatiplem ka kynthah ïa u*) Em ! Nga la ngop ha ka pop. Nga la sngewsarong ia la ka jingsarong.

LAVINIA Ki ong kein, hana, ngi ki Khristan ngi dei ki ksuid kiba sarong tam ha pyrthei bad ba dei tang kiba tlot kiba shu shah jem. Nga ruh nga kham sniew ban ïa phi, te, Ferrovius. Nga la dei ban phah beit ia phi sha ka jingïap, hynrei mynta nga pynshoi pynban ïa phi.

ANDROKLIS : Para ! Ko parabangeit ! Ai ba kin dom, ai ba kin pynïap ; ngi dei ban long shlur bad ngi dei ban shah. Leit kum u khun langbrot sha ka jingshohdoh.

FERROVIUS : Hooid, hooid ; kaba dei, tang ba ym dei kum u khun langbrot uba shah ot ha u nongshohdoh, hynrei kum u nongshohdoh uba shah pynïap pynban ïa lade

ha u lang-matlah, (*u peit artat sha u Nongkynto*) uba tang mar shiwait u lah dkut i ryndang !

(*Shwa ba u Nongkynto un phai ktien, u Nongpyrta u wan rung kyrkieh, bad u Captain ruh u mih na ka synduk u Patsha, u wan hiar na ki kyndon.*)

NONGPYRTA · Khie iarung kloi sha lympung. Baroh ki la ïa-ap lut.

CAPTAIN . U Patsha u la ap. (*sha u Nongkynto*) Phi dang leh phohsniew ïa-ei ? Ei briew ! Phah kloi shisyndon ia ki briew jong phi

NONGKYNTO To, tc, Captain. Kine kein ki Khristan kiba pynslem.

FERROVIUS (*kumba kyrluh u pyrthat*) Lamler !

NONGKYNTO · (*um da pynsngap*) Ïaid ! (*Ki nongkhalaiwait ba la jied ban ïaleh ïa ki Khristan ki ia-ïaid sha lympung*) Ïabud pynkloi sa ma phi na shato.

KI KHRISTAN (Shynrang bad Kynthei) (*Ban sa ïakhlad artat*) Ïaineh haduh ba kut, parabangeit. Leit suk ! Ïeng skhem ha ka jingngeit, parabangeit. Leit suk ! Leit sha ka burom, baieit jong nga ! Leit suk ! Kynmaw ba ngi ngi dwai na ka bynta jong phi, khublei ! Long kiba khlain, parabangeit. Khublei ! Wat klet ba ka jingieit jong U Blei bad ka jingieit jong ngi ki ker kut ïa phi. Leit suk ! Ym don ba lah ban pynmong ïa phi, kynmaw ïa kata, parabangeit. Khublei ! Ka burom sha ki bymjukut ïa phi, baieit jong nga. Khie, leit da kaba suk !

NONGKYNTO : (*U la salia*) Shu biat noh bran bran phi, ban kloi. (*Ki nongkhalai wait kiba dang sah bad u Nongpyrta ki ïaleit ban leh kumta*).

FERROVIUS : (*U khang ktien noh*) Ktah me, khun ka ksew , ngin iaiap noh hangne hi, bad u riewpyrthei pat un sa ïaduh peit tamasa lut. (*ïa ki para Khristan pat*) Parabangeit ! ka khyllipmat kaba khraw ka la poi mynta. Kane ka lynti kaba phin iaid mynta ka long kum u lum ban kiew sha Kalbari. Kiew da ka jingshlur bad ruh da ka jingjemnud, bad kynmaw ! ym bit shikyntien ruh ka ktien bitar, ym bit ban iashoh, ym bit ban ïapyneh. Khie ialeit ! (*Ki ïaleit. U pat u phai sha ka Lavinia*) Shong suk !

LAVINIA : Phi klet ne ! ? Nga ruh ka ban bud shajuh, shwa ba ka met jong phi kan khriat.

FERROVIUS O, shisha, mu ! Wat bishni, ba nga ioh leit shwa ma nga sha ka burom. (*U leit artat*).

NONGKYNTO (*ïa u Nongpyrta*) Ka kam kaba sngewsaitmet. Balei kim shu bret lut ïa ki ha ki sing ? Kane kam dei ka kam u rangbah briew. (*U shong lyngngeit noh ha ka shuki.*)

(*Ki nongkhalai wait ruh ki ïaleit noh sha la ki jaka, ki da ïaleh bitar artat, U Nongpyrta ruh u leh salia, u pynkhih la ki tyrpeng bad u shong ha khmat lynti hajan u Nongkynto.*

Ka Lavinia bad kiwei pat ki kynthei Khristan ki ïashong, dap sngewsih, don kiba ïam jar jar, don kiba dwai, don pat kiba i kumba kim sngew ei-ei. U Androklis u shong hajan ki kjat ka Lavinia. U Captain u ïeng na khlieh ki kyndon, u peit ïa ka.)

ANDROKLIS : Nga donbok ba ngam da hap ban ïaleh, hynrei te ka jingïap martyr ka la shu sngew ngiew noh shirukom. Nga la donbok, phi.

LAVINIA : (*ka peit kumba ka la babe*) Androklis : khie leit thang dhup noh. Yn dang map ïa phi. Ka jingïap jong nga kan siewspah ïa phi bad ïa nga. Nga sngew kumba dei ma nga kaba pyntur ïa phi sha ka jingïap.

ANDROKLIS : Wat khuslai ïa nga, hep. Pyrkhat ïa lade. Kan pynshngaiñ ia ka mynsiem jong phi.

(*U Captain u rkhie mynthi*)

LAVINIA · (*ka kyndit, ka klet ba u don hajan*) O, phi hangto du, Captain bhabriew. Phi wan peit kai ba ngan ïap ma nga, Captain ?

CAPTAIN (*u wan ïeng hajan jong ka*) Nga dei kam bad u Patsha mynta ka sngi.

LAVINIA Imat phi dei kam ruh, mo, ban rkhie bein ïa ngi ?

CAPTAIN Em, kata ka dei ka kam sngewbha jong nga marwei. Une u paralok jong phi uba nang pleng, ban kren phulia. Nga rkhie ba u kynto ïa phi ban pyrkhat ïalade ban pynshngaiñ ia ka mynsiem jong phi. Nga nga ong pyrkhat ialade bad khie leit thang noh da u dhup,

LAVINIA · Ym dei ba u kren phulia ; u kren ïa kaba dei. Phi dei ban sngewthuh ia kata, Captain, phi uba la ju peit markhmat ïa ka jingïap.

CAPTAIN . Ym dei ïa ka jingïap na kaba ym lah lait shuh, Lavinia. Nga la peit tang ïa ka jingïap ha thma, kaba pyllait im kham bun ki briew ban ïa ka jingïap ha jynthiah. Kaba phin leit ma phi mynta ka dei sha ka jingiap na kaba phim lah shuh ban lait. Phim don ei-ei shuh mynta lait sa tang kata ka jingngeit jong phi ha kane ka jingïakhih jingmut lamwir, ka niam Khristan jong phi. Phi tharai ba ki puriskam Khristan jong phi ki long kiba kham shisha ban ïa ki jingïathuhkhana jong ngi shaphang u Jupiter bad ka Diana ? Ngan

shu iathuh ia phi ba nga hi ngam shym da ngeit palat ia ki ban ia kaba u Patsha, ne uno uno uba la nang la stad ha Rome, u ngeit.

LAVINIA : Captain, kita baroh kim mut ei ei shuh ia nga mynta. Ngan nym ong ba ka jingiap ka long kaei kaei kaba shyrkhei, hynrei nga ong ba ka long kaei kaei kaba shisha, ba haba ka wan hajan, kiwei kiwei pat ki jingmutdur jong ngi—ki puriskam kumba phi ong,—ki shu jah rngai noh kum ki jingphohsniew ha khmat kane ka jingshisha na kaba ym lah shuh ban kiar Nga tip mynta ba ngam shym khreh ban iap na ka bynta ki puriskam ne ki jingphohsniew. Phim shym iohsngew ia kaei kaba la jia hangne hi katba ngi dang ia-ap ?

CAPTAIN : Nga iohsngew uwei u paralok jong phi u phet tuh ban lait, hynrei u leit poi pynban beit sak hapoh ki tyngam jong u sing. Nga rkhie iapler nga tang shu iohsngew. Mynta ruh nga dang sngew samrkhie sah.

LAVINIA Kata, phim shym sngewthuh keiñ ka mut aiu ?

CAPTAIN : Ka mut ba u sirg u ïoh bam ja step da u sewtuh.

LAVINIA : Em, ka kham jylliew ia kata, Captain. Ka mut ba u briew um lah ban ïap tang na ka bynta ka puriskam bad ka jingphohsniew. Ym don uba kham ngeit naduh ka dohnud ia ki jingphohsniew bad ki puriskam kumba ngeit u Spintho uba pli, hynrei um lah pat ban peit pyrshah ïa ka jingshisha kaba khraw. Kata kaba un jin da la khot ka jingngeit jong nga ka la nang tuid ei man la ka minit katba nga nang shong hangne, haba ka jingiap pat ka la nang wan kham jan kham jan, bad ka jingshisha ka la nang kham shisha shuh shuh, ki puriskam bad ki jingphohsniew pat ki la shu nang jah ei kum ha ka rngai.

CAPTAIN : Te phi ruh phi mut ban shu ïap ei ïa kata ka rngai?

LAVINIA : Hooid kein ; kaba sngewphylla mu ? Ka dei hadien ba ki puriskam bad ki jingphohsniew ki la jah noh, ba nga ruh ngam artatien shuh ha ka jingngeit jong jong nga ba nga dei ban iap na ka bynta kaei kaei kaba kham khraw ban ïa ki puriskam bad ki jingphohsniew.

CAPTAIN Na ka bynta kaei, kein ?

LAVINIA Ngam tip, lada dei na ka bynta kaei kaei kaba ym i myllai ban tip, kan long kaba ym myllai ruh ban ïap na ka bynta kata Nga tharai ngan iap na ka bynta u Blei Ym don kawei pat kaba kham shisha, ka ban pynsmat ia ngi ban iap nalor kata.

CAPTAIN Uei u Blei ?

LAVINIA Ynda haba ngi la tip ia kata, te, Captain, ngi la ialong blei hi kein ma ngi ruh.

CAPTAIN Lavinia, ich kum kaba tip-briew seh, khie leit thang dhup, sa iapoikha noh bad nga.

LAVINIA Captain bhabriew , phin dang kwah shuh hi ïa nga lada ha ka sngi ialeh thma nga khylliap noh ïa ka lama, nga kynran dien bad nga leit thang noh ïa uta u dhup ? Ki khun shynrang ki bit ïa ka kmie, te, phim tip ? Phi kwah ba u khun jong phi un long uba tieng pud ?

CAPTAIN (*u la kulmar hi thlim*) Ha ka kyrteng jong ka Diana, ngan khñiot ïap ia phi lada phi kynran dien pat mynta.

LAVINIA (*ka buh la ka kti ha ka khlieh u Androklis*) Ka kti u Blei ka la don halor jong ngi baroh lai ngut, Captain.

CAPTAIN . Ka kam lamwir aïu kum kane ! La sngew kum ki mrad shisha ban shah ïa phi ban shu ïap ei ïa kaba khlem jingmut bad ba nga pat ngan shu peit kyrïep khlem rah la ka kti ban ïada ïa phi haba ka mynsiem jong nga ka

kyang pyrshah ïa kane ka jingleh ïa phi ! To ïap, kata, lada phi la sngew dei ban ïap, tang ba nga ruh ngan leit ot ïa u ryndang u Patsha, hadien kata pat sa ïa la u jong, ynda haba nga iohi ba ka snam jong phi ka la tuid.

(*U Patsha u plie kynsan ïa ka jyngkhang ka kamra shong jong u, u leh bitar artat, u wan mih sha khmat. U Nongkynto, u Nongpyrta bad ki nongkhalai wait ki ïa-ïeng lut baroh.*)

Ki Khristan kim treh ban ïaleh. Kitai ki ksew jong phi ruh kim nang ban khie dom ban leit tangon ia ki. U dei uto hi u briew meh-ding ki khmat Phah shim noh da u shabuk. (*u Nongpyrta u mareh ban leit shim shabuk*) Lada u shabuk ruh um lah ban pynkhih ïa ki, wallam sa da ki nar-thang-saw. U briew utai uba la kat u lum shisha. (*u leit rung biang sha ka jaka shong, u khang artat tdam ïa ka jyngkhang*).

(*U Nongpyrta u wan ïalam uwei u briew uba phong da ka bula kaba i ngiew bha, u wan rah uwei u shabuk. Baroh ar ngut ki ïaleit kyrkieh sha ka lympung*).

LAVINIA : (*Ka ïeng*) Em phi, ym sngewdei phi. Balei ? Kim lah ban shu pyniap ïa u kumto, khlem da pynjah burom ïa u ?

ANDROKLIS : (*U ruh u ïeng joit, u mareh kum ban leit sha lympung*) Kaba sngew ma. Mynta te nga ruh nga la kwah noh ban ïakhun lem. Ngam lah shah ban ïohi ïa u shabuk. Tang shisien nga da shoh tyngeh ïa uwei u briew ba u khyrwit ïa u kulai tymmen da u shabuk. Ngam tip briew shuh ; nga da shad artat halor ka khmat jong u ynda u la kyllon ha khyndew. Um bit ban khyrwit ïa u Ferrovius ; ngan leit sha lympung, ngan pynïap shwa ïa u (*u mareh de thiaw. Hamar kumta de ïohsngew ka jingpyrta, ka jingwin na sha lympung, sngew*

kumba ki ïathab kti shar. Ki nongkhalai wait ki ïasngap, ki ïapeit uwei ïa uwei kum ban kylli balei kumta).

NONGKYNTO : Ba ki ïalei kumta ?

LAVINIA : (*ïa u Captain*) Phi tharai ka la jia aïu re aïu ?

CAPTAIN : Kan leit jia aïu pat ? Ki la pyniap ïa ki Khristan kein, nga tharai.

ANDROKLIS . (*U wan phai noh, u mareh, u lynñïar sngew-triem, u tap la ki khmat.*)

LAVINIA : Androklis, balei ? Ba long ki mro ?

ANDROKLIS Ani ! Wat kylli ïa nga, wat kylli. Kaba la i triem shaba palat. (*u leit par sha ka, u buhrieh ïa la ka khmat ha ka sopti jong ka, ïalade u la shu ïam ksuk shi ksuk.*)

NONGPYRTAT (*U wan mih biang kum mynhynne*) Kloi ! Ki tyllai, bad ki nar-woh ! Ki tyllai, bad ki nar-woh ! Kloi !

NONGKYNTO : Balei ba me da leh shongshit haduh katne ? (*Ïohsngew biang sa shisien ka jingïawin bad jingïathab kti shar.*)

(*Ar ngut ki mraw kiba ïatap bula hi ki wan rah ki tyllai bad ki nar woh.*)

UWEI NA KI MRAW : Katno ngut ki la ïap ?

NONGPYRTAT : Hynriew. (*U mraw u put wisil ar sien, sa saw ngut ki mraw tap bula ki wan bad ki ïamareh sha lympung, ki ïarah kijuh ki tiar*) Ki shang de ! Wallam ki shang de ! (*u mraw u put wisil biang lai sien, u mareh artat bad la ki para mraw*).

CAPTAIN : Ban leh aïu ki shang ? Ïano ?

NONGPYRTA : Ïa uto uba rah shabuk mynne. U lah lyngkhot lyngkhai. Baroh hi ki la dei sa tang ki lyngkhot lyngkhai suda mynta. (*Ka Lavinia ka tap noh la ka khmat*). (*Sa ar ngut ki mraw tap bula ki wan rah u shang, ki bud ïa kito kiwei sha lympung U Nongpyrta u phai sha ki nongkhalaiwait, u pyrta kumba ym don mynsiem shuh.* Phi tip ? U lah pyniap lut baroh !

PATSHA (*U wan mih biang na ka kamra. Mynta te da ka jingkmen kaba palat*) Shano u don ? Wow ! ka kam kum kato ngam put ju iohi ! U dei ban ioh ka pansngiat nongjop.

(*U Ferrovius, uba dang khaleh hi la ka waitlam bitsnam jong u, u wan na sha lympung, u i diaw ka khmat, bud sa ki pai abangeit jong u, nangta pat sa u nongri ïa ki mrad, uba leit sha ki. Ki nongkhalaiwait ki ïa sei la ki waitlam ba ki sngew syier.*)

FERROVIUS La duh katto ! La duh artat ia nga junom ! Nga la die la u Kynrad Pom noh ïa kane ka kti kamon jong nga. Dei kane kein kaba la palat hukum. Phi don ki waitlam, paralok, pom !

LAVINIA : Em, em ; balei ? Phi leh aiu, Ferrovius ?

FERROVIUS Ngam tip shuh ; ka snam ka kiew kynsan sha ki khmat jong nga, bad ka waitlam jong nga ka la bit snam. Ka mut aïu ?

PATSHA : (*Da ka jingshitrhem, nangtei naba u ïeng harud ka kamra jong u*) Ka mut aiu ? Ka mut ba me la long mynta u rangbah uba khraw tam ha Rome. Ka mut ba men sa ïoh ka pansngiat nongjop kaba da ka ksiar. U riew-ïaleh uba la palat liam ! Nga sngew kum ban ai noh wat la ka khet ruh ha me. Ka long ka jingjia kaba phylla tam ha ki snem ka jingsynshar jong nga. Ka

kyrteng jong nga kan sa paw katto ha ka history. Shisien mynnor, ha ka por jong u Domitian, uwei u nong-Gaul u pyníap lai ngut ha lympung, bad u ioh laitluid artat. Hynrei mynno mynno ruh ym put ju don ba uwei u briew, lyngkhuit, un pyníap hynriew ngut ki riew-ïaleh kiba shlur, kiba kynsai tam bad kiba la shu kieng da ka nar suda baroh shiryngieng Ka jingpynshitom bein ia ki Khristan kan kut noh naduh mynta; lada ki Khristan ki nang ban ialehthma kumne, ngan wad noh tang da ki Khristan mynta ba kin ïalehthma na ka bynta jong nga (*ia ki nongkhalaiwait*). Nga hukum ïa me baroh hangto ba men iakylla Khritstan noh, me ïohsngew ?

U NONGBRET JAR Kajuh hi kumno kumno ruh, Kaisar! Ban da dei ma nga bad ka jar jong nga hynne, ka jingiathukhana kan jin da la long da kumwei pat.!

CAPTAIN (*U kynrup kynsan ïa ka Lavinia na ka kti, u patan ïa ka ban kiew ïa ki kyndon sha ba don u Patsha*) Kaisar : Kane ka kynthei ka dei ka para jong u Ferrovius. Lada phi bret ia ka ha ki sing un pait ka dohnud. Un ring swai, un sa pang . .

PATSHA . Bret ha ki sing ? Wat kren bieit ! (*ïa ka Lavinia*) Thei nga sngewsarong ba nga ioh ïa kane ka lad ban ithuh ia phi. U hynmen jong phi u la long ka burom jong ka Rome mynta.

LAVINIA · Kine pat ki lok jong nga hangne, kin dang ïa-ïap hi ne kumno ?

PATSHA Mano ba ong ba kin íap ? Em! Kin nym ïap. Ym shym mut hi mynno mynno ruh ban pynmong pynpang ïa ki. Phi ki Bah bad ki Kong baroh ; nga ïa pyllait luid lut ïa phi baroh. Sngewbha ban ïaleit sha khmat jong

kane ka ïing, peit kai katba mon ïa ka tamasa ha kaba u hynmen jong phi u la shim ka bynta kaba donburom. Captain : iarap ïa nga, leit ïalam ia kine ha ki jaka shong kiba la buh kyrpang tang na ka bynta ki lok jong nga hi.

NONGRI MRAD · Kaisar ! Nga dei ban ïoh uwei u Khristan la kumno kumno ruh ban ai ha u sing. Ngi lah kular ia u paitbah ba kin iohi ia kane. Kin tar lyngkhot lyngkhai ïa ngi, kin pynjot lut ia ki jingpynriam pynbeit, lada ngi pynthut ïa ki.

PATSHA Shisha, O, shisha , ngi dei ban ioh uwei u briew ban ai ha u sing thymmai

FERROVIUS · Ma nga ei ! Bret ia nga ha u , ai ba uta uba la len ïa la ka niam un iap duh syndon.

PATSHA Em phi lok, em, ma phi te phin sa shu tar lyngkhot lyngkhai ia u sing , ngi bynnud phi ban shu bret kai ïa ki sing kumba bret ia ki mraw. Em, ngi dei ban ïoh dano dano. Kane te kaba la ïapoi shisha ha ka khim du !

NONGRI MRAD : Uto ei u nong-Greece, ym long ? U um dei u Khristan, u dei u nongaiksuid.

PATSHA : Uta kein, shisha ; la bit eh da uta, kein.

NONGPYRTA : Ka jingpyni kaba khat ar ; U Khristan ia u sing thymmai.

ANDROKLIS : (*U ïeng joit, u da pynbeit la ka met bad ka leh sngewsih artat*) Ym lah lait hi, pleng, khatduh khatwai.

LAVINIA : Ieh, ngan leit ma nga ha ka jaka jong u, Patsha. Nga ïohsngew na u Captain, ba ki paitbah kin kham hun ka mynsiem haba ki ïohi ba ki sing ki patar ïa ka kynthei. U ïathuh ïa nga hynnin ba ki paitbah ki kham kwah ïa kata.

PATSHA : Ka don kein ka jingshisha hangta. Ka don shisha ; tang ba da kumno pat ngan tip ba u hynmen jong phi un nym pait ka dohnud.

ANDROKLIS : Em : ngan nym ïoh shuh lano lano ruh ka por ba ka mynsiem kan ïoh suk. Em da ka jingngeit kum u Khristan, bad da ka burom bad ka nam u dorji suhjaiñ, nga pdiang sngewbha ïa ka bynta kaba la wan hap ha nga. Lada ka tnga jong nga ka wan poi kumno re kumno sa shu pynïathuh lem ba nga ai la ka jingieit ia ka, bad nga kyrmen ba kan iashong suk shong saiñ bad uba hadien, uba pli kynrad ! Kaisar ; leit noh sha ka kamra jong phi, sa peit nangtei kumno u dorji u ai la ka jingim. Ei, phi hangto ! Kynriah, pyllait lynti, ka tamasa kaba khat-ar. (*U ïaid artat ban leit sha lympung*).

U paid nongpeitkai mynta u ïohi ïa u Patsha ba u wan rung biang sha ka kamra bad ba u shong ha ka shuki. U Androklis pat, ka khmat khlang, ba u la tieng tyngeh, u wan mih sha lympung da ka jingsngew riewblei, bad u ïohi ba baroh baroh ki ïapeit sha u. Ka ruh jong u sing ba la ker bha da ki nar, ka don sha kadiang jong u. U Patsha u ai ka dak. Ka baje ka tied. U Androklis u khynñiuh tang shu ïohsngew ba tied ka baje. U dem khohsiew noh, u dwai. Ïa ka jyngkhang nar jong ka ruh ki rah sha jrong. U sing u kynthih bran sha lympung. Bad u la kmen eh ba u la lait, u mareh, u kynthih sawdong sawdong. U ïohi ïa u Androklis. U sangeh. U pyndor la ka met sha jrong da kaba pynbeit ïa ki kjat ; u pyntur ka khmut sha khmat, u tdong pat u la pynbeit thiang shadien, u kyrhuh artat. U Androklis u pynran ïalade, bad u tap noh ïa la ka khmat da ki kti. U sing mynta u la pynkhreh ban rynsied, u pynshad la u tdong shane shatai ha khyndew, da lynguh sa u pum pum. U Androklis u rah la ki

kti sha bneng ban dwai ban kyrpad. U sing u sangeh noh ynda u ïohi ïa ka khmat u Androklis. U par suki sha u, u sma, u pyrkhung la ka met, u pah khor, khor, kum ka enjin motor, khatduh khatwai u kyrshut la ka met ha u Androklis haduh ba u Androklis u da kyllen U Androklis u kyrshan shiliang ka kti, u peit tieng sha u sing U sing u ïaid kynthih tang lai kjat ïa kawei u shu rah noh kumba pang Ha kata ka khyllipmat u Androklis u kynmaw. U kynther la ka kti kumba thar shiah, bad u leh mynleh kumba phut ïa u shiah na ka kti, u leh mynleh kumba la pang eh. U sing u kohnguh khlieh nguk shi nguk U Androklis u sa kner la ki kti baroh ar, u sing pat iuh u ai la ki jong, bad ki ïakynjut kti sngewtynnat Ki sa ïakdup kumba la ïa-ieit eh, bad khatduh khatwai ki ïashad waltz sawdong sawdong ka lympung, u paitbah u ïarisa, u iathab kti shaid. Hadien kata ki ïamih na lympung sha ka lynti. U Patsha pat u la shu peit lyngngoh ngaiñ haduh ba kin da jah jar tip shano. hangta u sa mih na ka kamra bad u hiar ia ki kyndon, u da khih ka met ka phad baroh.

PATSHA · Lok baroh, ka bym lah ban ngeit ! Kaba phylla tam ka la jia ! Ngam artatien shuh mynta ba ka niam Khristan ka long kaba shisha (*Ki Khristan ki ïatur kham shajan*) Uto u Khristan nongaiksuid. . .(*U sangeh noh, u lynñiar, ba u ïohi noh ïa u Androklis bad u sing ba ki iashad waltz, ki wan mih harum. U kynthih bad jung bad jang, u khang artat tdam. Baroh pat kiba don harum, bad Khristan bad nongkhalaiwait ki ïaphet krad shapoh lympung kiwei kiwei pat kat shaba lap. La thylli lut ka jaka baroh, kynsan kynsan, kumba leh jadu*)

ANDROKLIS : (*kumba lyngngoh*) Balei ki shu ïaphet lut kumto tang shu wan ma ngi ? (*U sing pat u saham ne*

u khor-khor ne u kyrhuh, ym tip shuh, la shu khleh lut baroh, imat ba u rkhie).

PATSHA : (*U ieng halor ka shuki hapoh kamra la jong, u khongoid na ka kynroh*) Ei nongaiksuid ! Nga hukum ia me ba men pyniap noh ia uto u sing shisyndon. U la leh ka kam khyllah palat-hukum die-hima kaba ym put ju don. Me ruh me la leh khlemraiñ . . . .(U *sing u kiew thoiñ thoiñ ïa ki kyndon ban leit kynrup ïa u*) Wow ! rap lem ! (*U jah artat jak. U sing u ïeng syndah ïa ka kamra u Patsha u peit lyngba ka jingker, u kyrhuh artat U Patsha u mih kynsan na jyngkhang, u kynthih thiaw sha ba don u Androklis, u sing pat na tdong na tdong*).

ANDROKLIS Wat phet, Patsha Kynrad ; un rynsied, un kynrup ia phi, phi tang shu phet. (*U bat ïa u Patsha, bad u ïeng noh da lade hapdeng u Patsha bad u sing. U sing ruh u ïeng noh*) Wat leit tieng !

PATSHA : Em, ngam tieng. (*U sing u dem, u ud byrngem arat. U Patsha ruh u bat skhem bha ïa u Androklis*). Phi, ieng kumto hapdeng, wat kynriah.

ANDROKLIS · Wat ju tieng ia ki mrad, ko Khrawbor-hajar-nguh ! ia kata ka buit bun ki briew ki bym tip. Ynda u la ithuh lok ïa phi, un leh juh kum i khun langbrot. Shu ïeng thik ; phuh samrkhie de ; ai un da sma ia phi baroh shiryniëng ba un hun ; namar, phi i, u tieng ïa phi, bad u dei ban da peit thuh bha ïa phi shwa ba un leh juh. (*Ïa u sing*) Alle hangne Mep-mep, khie leit kren don akor ïa u Patsha uba khraw, uba bha, uba bat ïa ka bor ban khrai lut ïa ki khlieh jong ngi baroh, lymda ngi nang ban leh don akor don burom ïa u.

(*U sing u kyrhuh sngewtieng. U Patsha u tieng ïap, u kiew pynstet ïa ki kyndon shatei sha jrong, u hiar pat*

ïa ki kyndon kiba don sha kawei pat ka liang. U sing pat ruh nadien nadien jong u. U Androklis u mareh nadien u sing, u lap ïa u hamar ba u sdang hiar ïa ki kyndon sha kawei pat ka liang, u shong kulai noh halor u sing, u khñoit da ki kjat kumba brek. Hynrei shwa ba un lah ben pynsangeh ïa u sing, u sing u lah da ïoh bat ïa ka tduh jong ka jaiñkup tawah jong u Patsha.

ANDROKLIS : Ïiw, me, pleng, u Mep-mep uba nan-nan, me leit beh ïa u Patsha kumto ! Pyllait noh kloi kato ka jaiñkup u Patsha ; shano me bret noh la ka akor ? (*U sing u byrngem u leh kum ban dait ïa ka jaiñkup*) Wat ring kamto ïa ka jaiñkup u Khrawbor-hajar-nguh! U shu leh kai. Ham ! Ham ! ngan da dom shisha shibit ïa me, Mep-mep. Pyllait noh kloi ïa kato ka jaiñkup. (*U sing u byrngem biang*) Nga la sngewthuh mynta, Patsha kynrad , u tharai ba ma nga bad phi ngim ïadei lok.!

PATSHA : (*U pyrshang ban loit ïa u brooch -pin uba bat ïa ka jaiñkup*) Ïadei lok ?! Khun ka-ksuid-shong-dujok ! (*U sing u byrngem*)—Wat pat pyllait ïa u sing, wat pyllait, shish! kane ka brooch pin jot, ngam lah loit.

ANDROKLIS Em, ngim bit ban nang pyndom pynbitar shuh shuh ïa u sing. Phi dei ban da pyni ba phi dei shisha u paralok jong nga - wat leit sngew ei-ei kein. (*U kynrup ïa ki kti u Patsha, u kynjut khublei ieit*) Peit, Mep-mep ! u Patsha tipngi u dei u lok ieit - ieit thep-mynshiem jong u Paduh Andi ha pyrthei ; u ieit-ieit kumba shi para.

PATSHA : Khun-ka mrad ! Khun-ka-dorji-sew-kyrñiom jakhlia ! kgan sa shu phah thang im ïa me ba me nud ban ktah ïa ka met shong blei jong nga u Patsha. (*U sing u byrngem*).

ANDROKLIS : Shish, shish, wat leit kren kumta, Patsha Kynrad ; u sngewthuh te ïa kawei pa kawei ka ktien kaba phi kren ; ki mrad khlaw ki long kumta , ki shu sngewthuh ïa ka sur kren. (*U sing u byrngem, u talaiñ la u tdong*) Imat un sa rynsied halor jong phi te • Khrawbor-hajar-nguh. Kren noh kloi kloi da ki ktien ieit. (*U sing u kyrhuh*).

PATSHA : (*U bat sah khlem pyllait ïa ki kti u Androklis*) Ko Bah Androklis baieit eh jong nga, phi dei u lok uba thiang tam, phi dei u para jong nga uba la jah la slem, alle ngan kdup ïa phi ha kut shadem. (*U kdup ïa u Androklis*) Phuit eh ! Ka jingsma rynsun kaba da sngew kynroi !

(*U sing u pyllait noh ïa ka jaiñkup, u thiah da lyndang, u leh sngewbha leh khyllung, u kyllaiñ pynshad kai ïa ki kti hajan ka khmut la jong.*)

ANDROKLIS · Peit, haba kumto ! Phi ïohi, Khrawbor-hajar-nguh ! Mynta pat un lei ? U khyllung ruh u la lah ban ïalehkai bad u mynta. (*U ktik artat ïa u sing na ka kpoh. U sing ruh u ksaid, ba u smieij*) Alle Patsha, leh ieit ia u.

PATSHA · Ngam dei ban tieng pynjah burom ïa la ka long-syiem. Tang ba phi, wat pat khih nangto, mo ! (*U thab tok tok ïa ka shadem u sing*).

ANDROKLIS : Wow ko Patsha ! Katno ngut, te, kiba nud ban leh kumto kumba leh ma phi, ïa u sing ? !

PATSHA : Hooid : nga da hap pynmih lut la ka bor mynsiem baroh ! To ngin ïakhot ïa kiba khraw-ba tri, ngin ïa-pyntieng kai ïa ki. Um lei lei, em ? Ne phi ong kumno ?

ANDROKLIS : Um lei lei shuh mynta, Patsha.

PATSHA : Ko briew baroh ! Mano ba don shajan, kat kiba ïohsngew, iawan phai biang, wat tieng shuh. U Kaisar u lah pynjuh ïa u sing. (*Baroh kiba la ïaphet hynne ki sdang wan biang sor sor. U nongri ïa ki mrad, bad ki nongïarap jong u ruh ki ïawan, ki ïarah la ki rod-nar bad ki nar-laipnat.*) Khie leit buh noh ia kito baroh, ym donkam, nga lah pynjem toiñ ia une u mrad. (*U buh artat shiliang ka kjat halor u sing*).

FERROVIUS : (*Bad ka tieng artat, u wan shajan u Patsha, u peit syier ïa u sing*) Kaba phylla ba nga, u bym ju tieng ïa u briew, nga tieng ïa u sing.

CAPTAIN : U briew baroh u tieng hi ia-ei re ia-ei, Ferrovius.

PATSHA : Phi la sngew kumno mynta ia ka kam pyrton-ap-Patsha ?

FERROVIUS : Mynba nga dang kham samla, nga mane blei ia u Mars, u blei ka thma. Nga phet noh na u, hadien, ban mane ia u Blei Khristan, hynrei mynta ka sngi U Blei Khristan u la iehnoh bein ia nga, bad u Mars u la jop, u la lum biang sha lade ia la ki jong. U Blei Khristan u ban dang wan. Un wan ynda u Mars bad nga, ngi la kylla dpei, mynta hi ngan shakri ia ki blei kiba la don lypa, ym dei ïa u Blei uba lanymwei. Tat haduh kata ka por, Kaisar, ngan nang rung noh ha ka pyrton-ap-Patsha jong phi.

PATSHA : Kata shisha te ka dei ka ktien tip-briew. Ki briew kiba sngewthuh baroh baroh ki kohnguh ba ka lynti kaba tip-briew hi ka long ba ngim dei ban pyrkhing than eh ha ka jingngeit jong ngi ha kiei kiei kiba la hyndai, lane ban shu kynrup kyrkieh khlem da sngewthuh jylliew ia kaei kaei kaba thymmai, hynrei ban da jied hi tang ia kaba bha tam na kine baroh ar.

CAPTAIN : Phi pat phi ong kumno, Lavinia ? Phi ruh phin leh tip-briew noh, ne kumno ?

LAVINIA : (*Na ki kyndon*) Em, nga ngan pynkhreh ïa lade ban ïohi ia ka jingwan uta u Blei u ban sa wan.

CAPTAIN : Phin shah ngan wan iapyni nia teng-teng ?

LAVINIA : Wan kein, Captain bhabriew, da wan khnang khnang. (*U doh ïa ka kti jong ka.*)

PATSHA : Te mynta. ïok jong nga baroh, wat la ngam tieng shuh ïa une u sing, kumba phi ïohi hi da la ki khmat, ka jingdon sah jong u hangne hajan ka long kaba pynma pynsyier mynsiem shibun, namar ngim lah ban thikna aïu pat un leh.

NONGRI MRAD : Kaisar ! Ai noh ha ngi ïa uto u Greek nongaiksuid ba un long mraw ha ka sem mrad jong ngi. U don ka buit ban pynïadei bad ki mrad.

ANDROKLIS : Em, ïa kiba shu set hi ha ki ruh, pyllait lut ïa ki baroh. Wat set shuh ha ki ruh.

PATSHA : Nga ai sngewbha ia une u nongaiksuid ba un long mraw ha uno uno uba ïoh bat nyngkong ia u. (*U nongri ïa ki mrad bad ki nongkhalaiwait ki ïakhynñiat uwei ïa uwei ba ki ïakmieh ban ïoh ïa u Androklis. U sing u khie joit, u peit dom. Ki ïakynran dien lut baroh*) Phi ïohi, Androklis, ïa ka jingheh dohnud jong ngi ki Roman? Ngi shah ïa phi mynta ba phin leit noh da kaba suk.

ANDROKLIS : Khublei ïa phi, Khrawbor-hajar-nguh ! Khu, blei de ïa phi baroh ki Bah bad ki Kong ! Alle noh kein, Mep-mep! Katba dang ïadon lang hi ar ngut ar ngut, ma nga bad me, me me la lait na ka set-ruh, bad nga ruh nga la lait na ka long-mraw. (*U leit noh bran bad u sing. Baroh baroh ki ïakynriah ban pyllait kylluid bha ïa ka lynti jong ki.*)

LA KUT